

güney

AYLIK SANAT DERGİSİ

İSMET KEMAL KARADAYI
HALÜK ŞEVKET
METİN ELOĞLU
MUZAFFER UYGUNER
AHMET NADİR CANER
MEHMET SEYDA
M. SAMİ AŞAR
CELAL ÇUMRALI
MEHMET SALİHOĞLU
SİYAMİ ÖZEL
BURHAN GÜNEL
ATILÂ ÖZER
FERİHA AKTAN
İTİR GÜRDEMİREL
NACİ GİRGİNŞOY
AVNİ ÖZTÜRE
SUNA GİRGİNŞOY
MAHİR ERSİN GERMEÇ
MUAMMER HACIOĞLU
OĞUZ TANSEL
ÖMER SAKIP
GÜNAY TAYLAN
NERMİN BAŞAĞA
REZAN ŞENOCAK
AYSIN UĞUR KEZER

Sorumuzun
Yanıtları :

OĞUZ TANSEL
S. KUDRET AKSAL
ÖMER FARUK TOPRAK

ŞIKINTININ YÜZE YANSIMASI

Fotoğrafı : Mahmut Kuru

güney güney güney güney güney güney

AŞKLARIMIZ

DOSTLUKLARIMIZ

ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

(Sevdiklerimiz)

★

İsmet Kemal Karadayı

açık ve yiğitçe konuşulmasını" istiyor öte yandan..

"Bir Dosta Günlüğüm"de vardı. Açıklayayım : Dost bilmenin de, sevmenin de yaşı, zamanı yoktur. Yaş artımlarıyla, üstelik, tutkular, değerlendirmeler, bağlanmalar daha derin, daha belirli ve daha sürekli bir nitelik kazanır; kararlılık ve vazgeçilmezlik çoğalır.. Çünkü artık, insandaki öz duyguların gerçek, özdeksel, fiziksel, biyolojik ve töresel uygulamalarına, bilinçle ve hem özdel, hem de nesnel deneyler atılımla varılmıştır, varılmaktadır.

Yaşamak denen şeyi bilme yen, sevmeyen kişilerdir aşk ve dostluktan kopup gelen mutluluk haklarını yerinde, zamanında ve hem iyi bir ruhla, hem de koşullanmış düşüncelerle kullanmayan. En özgür, en insancıl, yani insana özgü yaşamlar mutluluğunu "onikiden" vurmaya koşmalıyız biz. Yüzyıllardır her yanımızı saran yanlış inançları, yanlışlıkları, salt duygusal yorumları, ölü gelenekler ve süregelen tabularımızı kolaylıkla ve hemen atamama ortamı içinde bulunuyorsak o ortamı daha iyiye, daha ileriye itme gücümüz de mi yok? Bilimsel sağduyularımız ve ussal dirençlerimiz ne güne duruyor? Böyle yapmazsak "yeni"leri kim bulup çıkaracak, "çağdaş uygarlık"ları kimler yaratacak ?

İnsan ve toplum, "temel" hak ve "entellektüel" özgürlük açılarında, çevresel, dinsel, geleneksel haklarla, biçimsel ve ters etkilerle sürekli yanılgılar için düşürülmekte çoğunluk... Bu, en çok da kültür, ekonomi, eğitim sorunlarını çözememiş ülkelerin insanlarında görülmektedir. İnsan anlamına, insanlık değerine bilimsel yönden gerçekçi bir yöntemle bakılmamaktadır o ülkelerde. Hiç değilse her alanda ve tüm için bu yola başvurulmamaktadır. O zaman, karanlıklar ve korkutulmuşluklar, insanları yığın ve tedirgin etmekte, hatta işyerlerine, dek başarısız kılmaktadır.

Eytişimsel bir gerçektir : Toplumlar, "tam kurtulmuş düzen"lerine varamadıkça bireylerinin mutluluğunu da sağlamış ve çoğaltmış sayılmazlar. Bunun gibi ancak bireylerin üstün ve eşit nitelikler edinme stiledir ki, onların içinde bu lundukları toplumlara, "gelişmiş ve uygarlaşmış" gözülle bakılabilir. Bu sav ve karşı sav, ilkel olmayan, gerçeküstüculük taşımayan aşklar ve dostluklar konusunda da geçerlidir. Bunu hiç kimse, hiç kimseye çok göremez; buna kimse, "salt duygusallık ve romantizm" diyemez...

I. Herşey, insancıl bir coşku ile başlıyor.. İçtepi ile insanca ilişkiler gereksinmesi.. İç dünya.. Dışa vurmuş içtenlik.. Özdeksel bulan tinsel gelişim..

II. Sık sık, suyu bol duygusalıklara kapılmamaya çalışıyorum. Aşk için, dostluk için küçük küçük "olay"lar da oyahtyabiliyor beni; ilginç, değerli olursa..

Sevdiklerimiz arasında yanlış anlaşılmalardan korksak da, hepimiz "yanlışlık" yapabiliriz..

Şunu söylerim :

En güzel duyguları, en iyi düşünüşlerle tamamlayan davranış ve eylemlerimizdir bizleri aşk içi, dostluk içi mutluluklara götüren, orada tutan.. Uyumsuzluklar ve kopuşların çoğu, bu ana öğelerin iyi saptanmamış olmasından doğmaktadır. Bu öğelerin ayrıntıları arasında en önemlileri de dil, kültür ve ekonomidir..

Her zaman usumuzu kullanacağımız hususu bir gerçek.. Ama tadını ve uygunluğunu bildiğimiz içtepelerimiz, imgelemelerimiz, coşkularımız, ve özelemlerimiz de birer gerçektir herbirimiz için..

Aşklar da, dostluklar da köksüz, içtenliksiz ve aslında bir sanı'dan kurulu değilse, biçim yoklukları ya da sakıncaları onları silip atamaz, öldüremez kolay kolay..

Aşklar ve dostluklar, doğaldır, toplumsaldır, aktöre ile ilgilidir. Onlarda ışıl ışıl, öze uygun, içtenlikli yaşamlar vardır. İnsan'a ilişkindir bu özveriler. Öyle ise daryorumlar, kısıtlamalar, korkular ve çirkin çıkarılı kuskular niçin ? Neden "evet" ve "hayır"larda daha özgür, daha kişilikli, daha yürekli ve aydınlık olunmaz? Evet, gerekirse "saçma"yı denemek bile olabilir yoğun ve hızlı bir ortamda. Bu bir insanlık devininin zorlaması; kendini arama, varolma, tamamlanma kaçınılmazlığıdır belki. Ama bencillikler, güç durum yaratmalar, yapmacıklıklar, kötülük amaçları ve kendini rastgeleliğe bırakma bilinçsizliği ne diye?.

III.

Sevmeyen kişi, çok yerde çoğu yönleriyle nasıl ki yaşamıyor demekse, dostu olmayanlar da gerçekten bir insanca davranış ve hizmetin tadına vararak yaşamış sayılmazlar. Bu gereksinmeyi duymadığını söyleyerek öğünen kişiler ya ellerinde olmayan nedenlerle yıkılmış, ya da mutluluk kaynağını oralarda bulma olanaklarına varamamışlardır.

Birbirini çok iyi bilmek ve

bunu en güzel belirtmek.. Böyle bir bakış ve bilinç varsa, aşk için de, dostluk için de savsamma gibi görünen rastlantıların, elde olmayan küçük küçük yanlışlıkların onca önemi yoktur. Geçicidir onlar, amaçsızdır, etkilemez.. Engeller ne olursa olsun, içten gelen aşklar ve dostluklar her zaman aynı, hatta artan bir güçle yaşarlar. Onların ölü doğduğunu kim söyler ?

IV.

Kimler, hangi ölmez yapıtlar usa gelmez ki aşk ve dostluk deyince? Çok aranmış, çok işlenmiş bir konu. Tükenmez de. Şöyle bir notlarını inceliyorum. Örneğin, "Çin Denemeleri"nde Li Yu şöyle demiş: "Ben, bütün yaşamım boyunca yoksul bir bilgin olarak kaldım. Şimdi görünüş ve güzelliğinden söz ettiğimde, şarkı ve rakstan söz açtığımda, çiçekler arasında hülyaya dalanlarla kırlarda uyuyanların bana geleceklerinden korkuyorum. Gerçekte, yaşamamış olduğum şeyleri tasarılarında yaşadım. Ve bu gibi hayranlığa layık tasarılar beni öyle etkilediler ki, sanki yumuşaklık ve sıcaklık ülkesinde bulunuyormuş gibi oldum.."

Cicero'da şu var, bilinen : "Gerçek dostta bakan insan, sanki onda kendi örneğini görür.."

"Aşkın Metafizigi"ni yaratan Schopenhauer bir gerçeği belirtiyor : "Tutkulu cinsel aşk, kimi zaman, yatkınlıkların

uyuşmasına dayanan dostluk duygusuyla bir arada bulunabilir.."

Ve "Veba"nın, "Yabancı"nın, "Düşüş"ün Albert Camus'ü, yeni "Sisyphé Efsanesi" ile şu sözleri getiriyor : "Bir kadının alışılmış yüzü altında, aylarca ya da yıllarca önce sevilmiş kadını yabancıya benzer bulduğumuz gibi, belki bizi birdenbire böylesine yalnız edivereni bile arzularız. Ama zaman gelmemiştir daha.."

Simone'da da var ilginç ve değerli değişimler..

Yurt ve insanlık kurtuluşları bir yana, ben, özgürlüklerin en iyisini, en tadılmamışını aşklarda ve dostluklarda buluyorum. Oralarda büyük insan, insancillaşır.. İnsanı, en katı düşüncelerin ortasında bile etkileyebilecek, tutup sarsacak, hatta alıp götürülecek aşklar ve dostluklar belki aranıp da bulunamayan değildir ama çok da ender rastlanan bir duygu bir oluşum, bir mutluluk kaynağıdır. Zaman onların düşmanı değildir.

Aşkla ve dostlukla taşan insanlar, tükenmez iyiliklerin ve yürekliliklerin kalesi olurlar her yerde..

V.

"Gerçek dostluğun ne olduğunu bilirim. Bildiğim için de dostumu kendime çekmekten çok, kendimi ona veririm." diyen Montaigne'i beğenmemek, benimsememek elde mi? Yüzyılları aşip gelen bu ünlü denemeci de, "dostlar arasında

güney

AYLIK SANAT DERGİSİ

Sahibi ve sorumlu yönetmeni : Atif Özbilen

Yazışma ve posta havalası : Atif Özbilen, P. K. 1353 İstanbul.
Baskı : Halk Matbaası, Tel: 22 19 98. Ebuussut Cad. No. 15,
Sirtkeci - İstanbul Akbank Besiktas Şb. hesap No. 22787.
abone : yıllık 30 TL.

SAPTAMA

YA DA

DURUM TİYATROSU

Halük Şevket

Konuşmaktan yorulduğum zaman - aslında çok az konuşurum - dinliyorum. Dinlemenin sorumluluğunu bile bile dinliyorum. Çünkü dinlerken düşünüyorum çokluk, Anlatan, beni uyuşturan bir sihîrbaz biçimine bürününce, kelimeler somutlaşarak havada bir süre asılı kalıyor, sonra tutunacak bir yer bulamayınca da, anlamlarını yitirerek eriyip, sıvılaşarak akıp gidiyorlar. Bakır yorum anlatanın yalnız ağızı açılıp kapanıyor. Ben, dinleyen bir adam fotoğrafı haline gelinceye dek o kelime yüklü ağız açılıp kapanma hızını git-gide artırarak buğulu bir cam ardında uzayıp kısalarak biçimini yitiren bir nesne olup çıkıyor. Bu yüzden dinlemenin sorumluluğu çok büyük. En azından konuşmanın sorumluluğu kadar büyük...

İnsan dinlerken görüyor da, konuşurken hiç bir şey görmez oluyor. Çünkü insan konuşurken kendi dışında bir kişi oluyor. Eğer insanın kendi dışındaki kişiliği güçlüyse onu dinliyenin benliğinde hemen bir dinleme saygısı uyanıyor. Aslında yaşamımızı anlamlandıran işte bu dinleme saygısıdır.

Ben dinleme saygısını geliştirme için genellikle kendimi müzikle eğitiyorum. Müzik soyut bir sanat. Bu yüzden ondan biçimin biçimsizliği ile biçimin biçimliliği bir aradadır. Ünlü ressam Georges Braque, "Vazo boşluğa, müzik susuşa biçim verir" diyor. Evet, susuşun biçimlendiği bir mekân da elbet dinlemenin de sorumluluğu olacaktır.

Büyük bestecilerin yapıtlarını dinlerken hep bunları düşünüyorum. Bunlar, gerçekten susuşa biçim veren ustalar.. Nota dizelerinden oluşan seslerle insanın yüce duygularını biçimlendirenler. Örneğin, Beethoven Dokuzuncu Koral Senfonisi'nde coşku içinde tutkuyu ve barış içinde sevinçli biçimlendiriyor. Debussy La Mer'inde insanın doğa karşısında yalnızlığını ve sonsuzluk duygu-

sunu biçimlendiriyor. Daha günümüze doğru, Atonal müziğin ustalarına bakalım. Stravinsky, Bahar Ayını'nda tüm doğaya biçim veriyor. Kişinin dallarla, yapraklarla, bulutlarla kucaklaştığı bir dünya yaratıyor. Schoenberg, Erwartung ve Pierrot Luner adlı yapıtlarında, orkestra karşısında insan sesini, usun bir simgesi olarak kullanıyor. Ve sesle insan usunu biçimlendiriyor. Bu Bartok'da böyle, Berg'de böyle, Shostakovich'de yine böyle.. İnsan bu sonsuz ses dünyasının kapılarına vardıkça anlıyor dinlemenin zorlu bir iş olduğunu, sorumlulukla yüklü bulunduğunu..

Böylece bakmak kadar önem kazanıyor dinlemek de.. Bakmak ve dinlemek.. Başlıbaşına iki ayrı dünya. Bu iki ayrı dünyanın birleştiği yerde Tiyatro sanatının oluştuğunu görüyoruz.

Tiyatro, bakma ve dinleme kavramlarını eğitip geliştirmiş kişiler için sorumlu görevle yükümlüdür bu gün.. Bu iki kavramı gelişmemiş kişiler için de eğitici ve yapıcıdır.

Sofokles'ten bu yana hep insana bakmıştır Tiyatro. Hep insanı görmüştür. Onun alışkanlıklarını, gizli tutkularını, dilindeki yalanı, gözlerindeki kıskançlığı, toplum içinde aldığı durumu, politikadaki kaypaklığını, dağınık sevgisini ve evrensel baş kaldırmış bir fotoğraf kesinliliği saptamıştır.

Çağımızın insanı yüküldür. Her şeyi en kısa yoldan öğrenmek, her yere en kısa yoldan ulaşmak zorundadır. Belki yaratıcısı olduğu makina uğurluğu onu yenememiştir ama bir hayli yorgun düşürmüştür. Bu bakımdan acelecidir..

Tiyatro sanatı insanı çok yakından izleyen bir sanat. Onunla iç içe bir sanat.. O da insan kadar yüklü, onun bakışları kadar çabuk ve atak olmak zorunda.. Artık uzun Tiratlar yerini kısa konuşmalara, hatta susuşlara, gereksiz sahneler yerini bölümlere, geçişlere ya da açılıp kapanan ışıklara bırakmıştır. Unutul-

İkicik

Taş taşıyorum dağa, denize bir kıymık su
İnsanoğlunun bittim tükendimlik kuşkusu

Bunak kaplumbağalar üçyüz yıl mı yaşarlar
Oysa bir bakıçta ölümsüz bulutlar var

Yontu değil soyutu kil kil yoğuruyorum
Şiirle resimle ve yaşarcasına yorum

Adı ne, sevi miydi? bir hırsız mıydı yoksa
Gençlik denen ölümün o çullandığı ökse

Pire çekirge sıçrayış papatyaya yakışmaz
Bekâret kurnahsı bir çeşme buldum bu yaz

Ada sahillerinde adalar sahilinde
Eşeklere binişler kimselerin elinde

Tüyen ak Çamhca'yla bitişveren yıldız
Ayaktağımız mı? hiç oturmaz ki biz.

Metineloğlu

mamalı ki, Ionesco yeni Tiyatro anlayışını sergilerken öncelikle kısa, tek perdelik oyunlarıyla ün kazanmıştı.. Bu bakımdan zamanı iyi kullanmak gerekiyor..

Geçmiş çağlara göre duyguları parçalanmış insanı toparlamak, onu kısa yoldan bütünlemek bu günün sanatçısı için başlıca görev oldu. Şimdi bu parçalanmış insanı Tiyatro sanatından yararlanarak toparlamak gerekiyor..

Örneğin iki saatlik bir süre içinde seyirciye bir tek konuyu anlatmaya çalışacağımız yerde, aynı süre içinde birbirlerinden bağlarını koparmış yaşamın çeşitli görüntülerini saptayabiliriz.. Seyirci, günün ağır yaşama koşulları içinde benliğinde birleştiremediği parçalanmış duygularını iki saatlik gösteri içinde toparlayıp bütünleyebilecektir. Ve (insan yaşamında haberler) i izleyebilecektir seyirci.. Yani, flaşımız yanıp söndüğü zaman, o anlık yaşamımız içinde neyi saptamışsak onun Tiyatrosunu seyirciye göstereceğiz.. İnsanın bir düşünce ve eylem anı içinde çeşitli davranışlarını - Toplumsal, bireysel - bir anda geçiştiriliveren duygularını saptamak, parçalanmış zaman içindeki durumunu anlatmak.. Yani bir diğer deyimle İnsanı İnsana Sergilemek..

Bu ayrıca gazetelerde okunan, kulaktan kulağa duyulan küçük ve günlük aktüel olayları da kapsayabilir. Bir gazete haberini okuyan insanın o andaki ruh hali önemlidir. Çokluk bir anda değerlendiremediğimiz bu ruh hali, o insanın

adlandıramadığı duygularla yüklü bilincinde patlamalar meydana getirebilir. Ya da yolda, dolmuşta, vapurda bir rastlantının insanın tüm yaşamını değiştirebilecek bir anlık olayı, günümüzde bir Tiyatro laboratuvarında çözümü yapılarak teşhisi konulabilecek olaylar zincirini meydana getirebilir.

Günümüz dünyasında makineler insanı ezmek, yok etmek için uğraşır. Onu yaygın öldürücü hastahkların dışında sinir ve ruh kliniklerine yatan, aslında bu ruh halidir. Bence insan, kendikendini iyileştirme bilincine erişmedikçe modern psikanaliz herhalde çaresiz kalacaktır.

Bugün, Yurdumuzda Tiyatro kırsırdır ve beğenilsizlik sömürüsü yapmaktadır. Çevremiz beğenilsizlikten yoksullaşmış çehrelerle doludur. İnsanlar Tiyatro koltuklarında durmadan kendilerine ve sorunlarına yabancılaşıyorlar. İğte size bir cins Jenosid uygulaması, ya da koltuk kanseri..

Bu bakımdan ben, iki saatlik bir Tiyatro süresi içinde, insanın çeşitli çarpık davranışlarını, ya da bunları iyileştirmede kullanılacak mutlu olayları saptayacak bir durum Tiyatrosu düşünüyorum. Bu hepimizin günlük yaşamımız içindeki olaylarla, onların bilinçimize yaptığı katkılarla ilgili olacaktır. Kendi ruh halini sahnede görme gösterisi..

Belki ileride, uygulama için bir olanak bulunabilirse, ayrıntılara ayrıca girilebilir. Günümüz insanının durumu acıdır ama çaresiz değildir.

Erzurum Türküleri ve Türkülerdeki Yersel Sözler

Muzaffer Uyguner

Halk ruhunun çeşitli yönlerini belirten türkülerimiz, zaman zaman çok çeşitli kişiler tarafından, çeşitli yöntemlerle derlenmiştir. Derleme kitaplarının bir dizini verecek değiliz burada, Konuyla ilgilenenler bu kitapları bilirler. Son yıl içinde iki önemli derleme geçti elimize. Bunlardan biri Eskişehir ve çevresinde toplanan türkülerdi. İkincisi ise Erzurum bölgesinden derlenen türkülerine çine alan *Erzurum Türküleri* (*) adlı kitaptır. Mersin Tevfik Sırrı Gür Lisesi Edebiyat Öğretmeni *Nabi Belekoğlu* tarafından yapılan derlemelerden oluşan bu kitapta 260 türkü yer almıştır.

Belekoğlu, üç yöntemle derlemiştir. Bu yöntemler, kitabın önsözünde şöylece belirtilmiştir:

1. a) Teyle hem söz, hem de bestesiyle birlikte derleme; b) Teypsiz olarak yalnızca sözlerin derlenmesi.

2. Çeşitli kitaplardan ve dergilerden yapılan türkü sözü derlenmesi.

3. a) Erzurum türkülerinin radyolarda söylenen sözlerinin derlenmesi;

b) Radyolarda söylenen Erzurum türkülerinin teyle beste ve sözlerinin derlenmesi.

Belekoğlu, böylece, Erzurum bölgesinin bazı türkülerini derleyebildiğini belirtiyor ve bütün Erzurum türkülerinin derlenmesindeki güçlüğü değiniyor. Türkülerin çevriyazılı olarak derlendiği, ancak bu kitapta bundan vazgeçildiğini anlıyoruz önsözünde. Halkın yararlanacağı düşünülerek tutulmuş bu yöntem, bilim adamları dışındaki geniş topluluk için yapılan çalışmada elbette geçerli olmaz.

Erzurum türkülerinin kendine özgü sesi ve özü vardır. Türkülerde özlem, göçler, savaşlar önemli yer tutar. Yıllarca savaşların içinde yaşamış cephele asker göndermiş, çeşitli tarihlerde çeşitli bölgelere göçmüş insanların elbette söyleyecekleri bunlardır. Bu türkülerde de, başka bölgelerin

ve hatta başka ulusların türkülerini de insan sesini duyururuz. Oyunlara eşlik eden türkülerde de insanın, oynarken bile unutmadığı sesini buluruz. Davul ya da başka çalgıların sesine uyarak yapılan rakslarda, bu çalgılar susunca türküler başlar. Belekoğlu'na göre, Erzurum türkülerinin özellikleri vardır. "Yanık" adlı uzun hava, "tatyın" gibi bir tür klasikleşmiş hava özellikle hemen özellikleri anlaşılan bestelerdir.

Belekoğlu, Erzurum türkülerini incelerken ister istemez bir sınıflandırmaya gitmiştir. Onun sınıflamasına göre, türküler şöyle kümelendirebiliriz:

1. Lirik türküler :

- a) Sevi türküleri
- b) Doğa türküleri
- c) Gurbet türküleri
- d) Ağtlar
- e) Ninniler
- f) Koçaklamalar

II. Satirik türküler :

- a) Güldürü türküleri
- b) Taşlamalar

III. İş türküleri :

IV. Tören türküleri

V. Bir olayı anlatan türküler

VI. Oyun türküleri

VII. Marşlar

VIII. İlençler

Böyle bir sınıflama elbette tartışılabilir. Özellikle marşlarla ilençlerin türküler arasında yer alması, bize göre, yerinde değildir. Burada yer alan ilençlerin taşlamalar arasında yer alması gerektiği kanısındayız. Ninniler için de söylenecek söz, bunların ayrıca ele alınması gerektirir.

Belekoğlu, bu sınıflamayı yapmış ama, türkülerini bu sınıflamaya göre koymamış kitabına. O, kitabına alırken derlemede tutulan yöntemi esas tutmuş. Bu da bir yoldur elbette. Bize göre, yukarıdaki sınıflama kitapta temel olarak alınmalıydı.

Türkülerin derlendiği kişiler, yer ve zaman da tarih de gösterilmiş ve olaylara dönük bazı bilgiler de verilmiştir. Ayrıca, dipnotlarla bir çok bilginin de verildiğini görüyoruz. Sözcüklere ve deyimlere ilişkin açıklamalar da dipnotlarda belirtilmiştir. Banda alınan türkülerin bandlarının Atatürk Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Halk Edebiyatı Arşivinde bulunduğu da bir not

(CANER)

Dal Uçlarında Bahar

Dal uçlarından fıskırmış özsular,
Yaprak olmuş, çiçek olmuş her damla.
İliklerine işlemiş toprağın bahar,
Yeşilin en canlısı meydanda.

Kavga mı çaba, mı ne denmişse denmiş,
Sarmış insanları bir yaşama telaşı.
Taşyla toprağıyla ayağa kalkmış Çukurova,
Mustuyla doğan her güne karşı...

Ahmet Nadir CANER

Güney ailesinden değerli dostumuz Ahmet Nadir Caner'in, TDK Basın Ödülü'nü kazandığını, geçen ayın son günlerinde bir gezi dönüşüm bir Başkent gazetesinden öğrendim. Arkadaşımızın kutlamada geciktigime üzülmem bir yana, böylesine bir başarının İstanbul büsinasına yansımaları düşündürdü beni.

Ömrünü çilekes bir meslek uğruna adayan dostumuzu bu başarılarından dolayı candan kutlarız.

A. Özbilen

olarak açıklanmıştır.

Türkülerde, "melodi" için kullanılan bazı ek heceler ve sözler önsözde belirtildiği gibi türkülerin metinlerinde de olduğu gibi bırakılmıştır. Kitaptaki 260 türkünün bazı değişik söylenişleri de gösterilmiş ve özellikle konuya yakın olanlara yararlı bir belge sunulmuştur. Kitabın sonuna konulan türküler dizini de bilimsel yönden yararlıdır.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın dediği gibi, "Bu türkülerle şarkılarının hepsinin Erzurum'un kendi mahalliyetinde iddia edilemez. Bazıları Erzurumda doğmuşlardır. Bir kısmın da Azerbaycan ile Kafkasya ile sıkı münasebetin doğurduğu tuhaf bir çeşni, bütün melez şeylerdeki o marazi hislilik vardır.

Bir takım hoyratlar, mayalar bütün Bingöl havalisinin mahalliyetidir. Bingöl çobanlarının koyun çelirirken çaldıkları kaval nağmelerinden izler taşırlar. Bunlardan bazıları, bu çobanların ıssız dağlarını birinden öbürüne ünleyişlerince benzeyen seslerle başlar. Bir kısmı, biraz sonra bahsedeceğim 'Yemen Türküsü' gibi Harput ağzıdır. Bazısı İstanbul'da çıkmış, kervan yoluyla Zigana'ya, Kop'u yahut da Samsun, Sivas, Erzincan yoluyla Sansa'ya geçerek uğradığı yerlerden bir yığına hususilik alarak Erzurum'a gelmiştir. Kiminin bestesi yerli, sözü başka yerlerdendir. Kiminin de dışardan gelen beste, makamın biraz daha üstüne basmak yahut kararını değiştirmek (Sona 16. sayfa)

(*) Nabi Belekoğlu, ERZURUM TÜRKÜLERİ, derleme ve inceleme, Adana 1971, 224 sayfa, fiyatı 15 lira (Belekoğlu, Mersin Tevfik Sırrı Gür Lisesi Edebiyat Öğretmenidir).

Hırtoğlan masalları

**KAHRAMANIMIZIN
DEDESİ — HAMİNNESİ
BABASI — ANNESİ
Ve
BÜTÜN SÜLALESİ**

Mehmet Seyda

— 1 —

Hırtoğlan'ın dedesi üzerine çıkarılan söylentilerin ilki şöyledir :

1870 yılı kışında, Gümülcine'nin Gümüshacaköy'ünden "ÇIPLAK ALI" beline bir hamam peşamalı sarıp yola düştü. Yalın ayak, başı kabak İstanbul'a geldi. İzbandut gibi a. damdı. Tuttuğunu koparırdı. Harama kuşak çözmezdi. — Zaten çözecek kuşağı da yoktu. ya. — Hamamlarda odun yard, külhanlarda yattı. Külhanbey deyimini Türkçeye sokan odur. Zenginlerden biri bunu gördü. Delikanlı, sen neden güreş tutmazsın?" dedi. Aldı konağına götürdü. Çıplak Ali er meydanlarında boy göstermeye başladı. İlk gösterdiği yer Çırpacı çayırı, ikincisi Kırkpınar'dı. Önünde kimse dayanamıyordu .

Kusur ise, biricik kusuru, doymak nedir bilmemesiydi. Bir oturuşta bir lenger pilâv, bir koca koyun haklar, iki bakraç ayran içerdi. "Nasıl, doydun mu?" diye sorulduğunda, "Ağam, daha dışımın kovuğuna bilem gitmedim." derdi. Bunca yemesine içmesine karşılık, gövdesinde bir dirhem yağ taşımazdı. Gövdesi çelik gibi sinirden, kösele gibi ettendi. Kellesi, pos bıyıkları olmasa, devekuşu yumurtasına benzerdi.

Durum, zamanın horoz dövuştüren Padişahının kulağına gitti. "Gelsin görelim!" diye irade eyledi. Güreşlerini seyrettiğinde kendisinden ziyadesiyle hoşlandı. Çıplak Ali ondan sonra Saray'da kaldı. Tez ilerledi, Başpehlivan oldu. İnce belli, çakıl çukul dilli bir Çerkez kızıyla evlendirildi. İkisi kız, dördü erkek, çocukları oldu. Zamanla, sayısı kırka yaklaşık torunu oldu ki, Hırtoğlan bu torunların tam kırkıncısıdır.

KORO

Adın Hırtoğlan derler idi
O tath dilin yerler idi
Çocuklar Cennet dediğinde
Çocuklar
Cehenneme giderler idi .

Gözün gözden ayırmaz idi
Sözün sözden ayırmaz idi
Aşklar dostlar söyle bir dursun
Hırtoğlan
Babasının da kayırmaz idi

Dede üzerine çıkarılmış söylentilerin ikincisi şöyledir :

Non — no — nein ve hayır! Jamais — never — nie ve asla ve hiçbir zaman ünlü dedektifin Çıplak Ali ile en küçük bir ilgisi, ilişkisi yoktur. Olmaz da. Çünkü dedesi Tom Tyler Amerika'da, Amerika'nın da Texas eyaletinde doğmuştur. Aile Amerika'ya İngiltere ile Almanya'dan göçmüştür. Tom Tyler büyük bir çiftlikte kâhya olup, o çiftlikte Dorothy adlı, aslı Kanada'lı bir hizmetçi parçasıyla evlenmiştir. Kız ona sadece bir erkek çocuk doğurmuştur. Adı birtakım bulanık - kirlili işlere karışan Edgar Kirby adlı bu çocuk, bir zamanlar, New - York'u haraca kesmiştir. Ünlü dedektif, kötü bir raslantıyla, babasının elektrikli sandalyeyi boyladığı gün, Harlem'in yoksulluk akan bir evinde dünyaya gelmiştir.

Üçüncü ve inanılması en güç söylenti ise şöyledir :

Ne Gümülcine, ne Texas! Kim uydurmuşsa uydurmuş, bunların hiçbirini bilmez. Hırtoğlan'ın dedesi doğma büyüme Londra'lıdır. Su katılmadık İngiliz'dir. O, Hindistan'da evlenmişti. Askerdi ve çavuştu. Çok Hintli öldürmüştü. Karısı bir İngiliz Lady'sidir. Fransızca, İtalyanca, Almanca bilirdi. İki oğluna da öğretirdi. Hastalandı, çok yaşamadı. Ölüm döşeğinde, yanında yalnız büyük oğlu Hardy vardı. Öbür oğlu Lorel hayırsızdı. Hayırazada'da, martılar arasında, bir deniz kızını metres edinenek, yadurğatıcı bir yaşam yolu seçmişti. Babasının, büyük oğluna neler söylediğini kimse bilmiyor. Ama ölür ölmez Hardy'nin Londra'ya döndüğü, ticaretle alıp yürüdüğü, borsada oynadığı ve büyük paralar kazandığı bilinir. Mister Sherlock Holmes'la yakın arkadaşlıklar. Kulüpte akşamları buluşur, pipolarını çekiktirir, whisky'lerini çakıştırır, satranç oynarlardı. Mister Holmes ona her partide yenilirdi. Bu Hardy, onun öğütlediği Marion adında zengin bir dul evlendi. Sadece bir tek çocukları oldu. O da Hırtoğlan'dır. Masalların kurnaz ve acımasız Keloğlan'ı yanında vızlıt kalır. James Bond'un annesiyle Bayan Marion süt kardeşidirler; aynı inekten süt içtiler.

İşte, Hırtoğlan'ın dedesi, haminnesi, babası ve annesi üzerine daha böyle yığınla söylenti doludur. Sözde, Sibiryaya sürgünlerinden Bay Boris'le Bayan Nadia bir uçak ile geçirmiş-

REÇETESİ :

*Kırk gün kırk gece düğün
Bizinkisi kördüğüm
Mutlu son ve bitli aşk
Az bulunur cinayet
Kahpe felek ve ölüm.*

ler, kaçıyorlarmış. Kaçmaktalarken, Bayan Nadia'nın sancıları tutmuş. Nur topu gibi bir kız doğurmuş. Gelgelelim kendi canlarını bile güç kurtaracaklar; bebeğe nasıl bakacaklar? Uzun kısa, sert yumuşak tartışmaların sonucunda, onu uçaktan aşağı atmayı kararlaştırmışlar. Ve atmışlar. Ama bebek düşmemiş, havada askıda kalmış.

Bayan Nadia bağırması :

"Bak Boris'çğim bak, çocuk düşmedi!"

Bay Boris başını sallamış :

"Burası o kadar soğuk ki, çekim kanunu bile donmuş.." demiş.

Bunun üzerine geri dönmüşler, kaskatı kızı havadan uçağa almışlar. Ve sağda solda anlatılan bu kırs, yeryüzüne o günden sonra yayılmış. Uçaktan düşmeyen o bebek Hırtoğlan'ın öz anasıdır. Boris'le Nadia çoktan öldülerse de, olaya hiç değilsen uçak taniktir.

Hırtoğlan, küçükken, annesine sorarmış :

"Anacığım, sen kocaya doymamış gibisin. Kaç kere evlendin ve daha kaç kere evleneceksin?"

Annesi :

"Ali ile Veli, on da ondan evveli. Recep Saban, Ramazan, rahmetli baban. Oğlum, koca mı gördü anan?" dermiş.

KORO

Seni uzaktan sevmek
Aşkların en güzel
Kapmak, kaçmak ve dövmek
Var iken
ne demeli ?

Soylu soyundan gelse
Biti böceği kırsa
Cümle âlem kudursa
Hırtoğlan
ne demeli ?

Oraktır doğru sözü
Bir Allahın öküzü
Hep açtır doymaz gözü
Hırtoğlan
ne yemeli ?

Bir masaldır kurulum
Dinleyenler yorulur
Sonda neye varılır
Assan asar —
gene mi ?

(Sürecek)

KAPALI GECE

O çöl surath adam çağırırsa bırakma beni
Bütün gün yanımda dinelip bekle
Anılardan bir evciğim var yarım kath
Gökdelen olsun seninle.

Güzel kızlar şiir yazmasını bilmezler
Ama bir Bursa'lım var ki o bilir
Yergisi şiir övgüsü şiir sövgüsü şiir
Ya içindeki o neler.

Dinle isimlenmeli bütün günler haftalarında
Yoksa ha bir boş kömür çuvalı ha ben
Yalnızlığım başıma yıkılır
Kireçlenir çenem.

Sana alıştıktan sonra bırakmak zor
İşim gücüm seni düşlemek kapalı gecelerde
Yağmurlar saçlarını çiçekleştirir saç diplerime
Şimdi bir can kapısındanayım açılmıyor.

M. Sami AŞAR

Gökağrı'nın Sevinci

Celâl Çumralı

UZUNTUM :

Bir süredir Ozan Halim Uğurlu'nun Gökağrı' sını inceliyorum. Ne var ki okudukça özün- tüm artıyor : Çünkü bu ozanın Gökağrı'sından önceki yapıtlarının şimdiye dek yabancısu olu- şum, kıyaslama yöntemi ile ozanın aşama dö- nemlerine ilişkin sonuçları çıkarabilmek ola- nağından beni yoksun bırakmıştır.

Bu yüzden sanatta çok önem verdiğim Aşma' ya değinmeyeceğim. Gökağrı'yı ozanın tek ya- pıtıymış gibi incelemek zorunluluğu içinde- yim. İşte özünümün nedeni budur.

GÖRÜŞÜN ÖNEMİ :

Gökağrı ile tanışır tanışmaz sanat yapıtlarında görüşün önemi üstüne ÇATI dergisinin 1965/26 - 27 sayısında yayınlanan Düşün Yok- sunluğu başlıklı yazımı anımsadım. Güçlü o-

zanların / sanatçıların yapıtlarının sağlamlı- ğını yaratan öğelerin başında Görüş'e yer ve- rilmesinin gerekliliğine bir kez daha inandım.

Ozanın içtenlikle bağlandığı, inandığı, ben- liğinden ayrı tutamadığı bir görüşü olmalıdır. Bu görüş bize yabancı görünse, bizce geçersiz sayılsa, yaşamını yitirmiş bile olsa; yaratıcısı- nın içmeğe doymadığı, öylesine susuzluğunu giderdiği bir kaynak olabilmesi, yapıtını sev- memizi sağlayabilir.

Düşünceme açıklık getirmek için bir soru so- ruyorum kendime : Şu ya da bu ozanın felse- fesini sevmeyişimiz halde yapıtını niçin se- veriz, yapıtını bize sevdiren güç nicedir? An- latı'nın, deyiş'in, Biçim'in yanı sıra görüş'ün sağlamlığı, içtenlikle benimsenmiştir ki o ozana tükenmez güç vermiştir.

Diyeceksiniz ki her ozanın bir görüşü, bir

çizgi

— F. G. Lorca için —

belki bir çeteciğim kurşuna dizilen
ruhumun bilekleri kelepçelenmiş
tutuklular evinin köşesinde

avlude kasıngından vurulu
genç bir ölüyü soyuyor
alışkın eleriyle dinadamları

tutkularımın amansız gardiyanı
benimle volta vuruyor
yasak şu çizgiden dışarı

uzun çok uzun
bir imgeyi bölüyorlar orta yerinden
doğaca yaşamının kanlı katili kurallar

ey özgürlük
burada ve her yerde
seninleym

Siyami ÖZEL

felsefesi vardır; vardır ama gel gör ki ozanın felsefesine yürekten bağlı değilse, O'nu kendi düşü ve duyusu yapamamış, yaşantısına ka- tamamışsa, felsefesi nice derin olursa olsun yapıtı yavanlıktan kurtulamaz.

Değerli sanat yapıtlarının değişmez bir yö- nü vardır: Temel Öz dediğimiz bir mayı ile sağlamlık kazanmışlardır. Nesnel eleştirinin kurucularından TAINÉ'in Karakter diye tanımladığı bu ana ilke bugüne kadar doğruluğu- nu yitirmemiştir. Temel Öz'ü, mayası çürük olan yapıtların şıdta kaldıkları, ölümsüzlüğe kavuşamadıkları kesinlikle anlaşılmalıdır. Temel öz'ü yaratan ise Görüş'ten başka nedir ? Böylece biz sanat yapıtının sağlam bir özü ol- masını; sanatçının sağlam bir Görüş'ü bulun- ması gerçeğine bağlamaktayız.

Görüş'ü soyutluktan kurtarmak için biraz açalım : Sanatçının bir insan, toplum görüşü, bir Dünya/Evren görüşü olacaktır. Felsefe kavramı içine tümünü sokarak diyebiliriz ki sanatçının görüş kazanmasını sağlayacak bir felsefe yeteneği bulunmalıdır.

Şiir, özünü besleyen görüş kaynağından yok- sun kalırsa; türlü biçim ve dil olanaklarıyla uzun süre canlı kalmaz. Bir noktayı kesin-likle açıklamak gerekiyor : Şiirde varlığına inandığımız BİÇİM/ÖZ karmasının, Bütün'ün önemini küçümsemek şöyle dursun, özün önemini belirtmek, özü meydana çıkarmak içindir ki görüş üstüne bunca söz ediyoruz. Görüş'ü, özü yaratan bir kaynak olarak tanıyıp tanımak amacındayız. Şunu demek istiyorum: Şiirde görüş ile ÖZ'ü aynı nenler olarak almı- yorum, tersine; özü kavrayabilmek için görü- şün gerekliliğine eğiliyorum.

ÖZ'ü yartan görüş'e verdiğimiz önemi aylar- ca GÜNEY'de yayınlanan Yeni Şiirimizin In- sanları başlıklı uzun yazı dizisinde yeterince belirttiğimi sanıyorum. Ne var ki o yazımın tümünü okumadan sanatta görüşün önemini kavramak elbette olanaksızdı. Nitekim bazı ki- şiler, yazımın sanatsal anlamını kavramak ye- teneğinden yoksun olduklarını açığa vurdular: şimdi o fiskelelere yumrukları karışık vermek istemiyorum, Görüş'ün önemine değinerek, GÖKAĞRI'nın özüne geçmek, Öz ile BİÇİM BÜTÜNÜ ayırmadan, karşılıklı etkilerini çözümlemek istiyorum.

BİÇİM / ÖZ BÜTÜNÜ :

Gökağrı'nın üstünlüğü iki yönden :
I — Şiirlerin ÖZ açısından incelendiğinde
Sonu 14. sayfada

Veysel'le Bir Akşam Yemeği

Mehmet Salihoğlu

Aşık Veysel'le bir akşam eş - dost mec- lisindeydik. Yedik, içtik söyleştik. Kadeh- lerin renkten renge girmesiyle devrilme- leri bir oluyordu desem yalan değil... Di- yesim, iyice bulutlanmıştık. Sonra ansızın bardaktan boşanırcasına bir türkü, bir şiir yağmuruna tutulduk. Veysel'in elinde e- mektar sazı, dilinde yüreğinin özü ve içi- ne dönük, bize kapalı iki gözü yaşlı; şa- kısı durdu Veysel o gece... Masada ona benden daha yakın kimse yoktu sanırım... O bir şiir türünün, halk şiirinin ustasıydı, ben de otuz yıllık bir şiir hastasıydım... Biz aramızda ne de olsa başka türlü oluyor- duk. Masadakiler hem yiyor, içiyor, hem bizim konuşmalarımızı yarım kulak din- liyor, hem de aralarında lâf atıyorlardı. Onların bizden kopar gibi oldukları bir sı- rada, bir ilgi boşluğunda Veysel'e dedim ki:

— Aşık; Ali İzzet Özkan'ı beğenir mi- sin? Şiirlerini nasıl bulursun?

Veysel önce duraksadı. Sonra kadehin- den bir yudum çekti. Daha sonra da eli- nin tersini yüzünden, bir yayın kemandan çekilişi gibi şöyle bir sıyrıp çektikten son- ra, konuşmağa başladı :

— Şairler, bahçedeki ağaçlara benzer- ler. Her ağaç rüzgâr esince başka türlü ses verir. Çünkü hepsinin dalları da, yap- rakları da başka başkadır. O sesi beğenip beğenmemek ağaçlara düşmez, dedi.

Bu söz beni çok düşündürmüştü; kendi- sine :

— Doğru ! Haklısın aşık! demiştim... Ama aradan yıllar geçtiği halde hâlâ u- sumu tirmalayan bu sözün, yüzde yüz doğ- ru olduğu üzerinde kuşkularım vardır. Ne- den dersensiz, bu söz belki yalnız bir gele- nek rüzgârıyla duyurluğu kıvrıdayan halk ozanları için doğru olabilir de, kendini top- lumun, insanlığın bir parçası sayan, bu bi- linçle, her sorunun, her titreşimin içinde du-

yargalarını gezdiren yarıtıcı, büyük ozan- lar için doğruluğu oldukça su götürür. Çünkü onlar yalnız esen rüzgâra göre ses vermez, kendileri de rüzgâr estirirler. Ara- larında fırtına olanları bile vardır. Diye- sim, seslerini de kendileri bir kerteye dek, kendi istemleriyle, çabalarıyla yaşatırlar. Öyleyse esinlenmeğe, öykünmeğe, örnek- lenmeğe elverişsiz olan halk ozanları için oldukça yerinde gördüğümüz Veysel'in sö- zü, öteki ozanlar için eksik kalmaktadır. Olsun, yine de bu sözün bir anlamı, bir değeri, düşündürücü bir yanı vardır. Şiir severlere, eleştirmenlere ve ozanlara ya- rarlı olacağını sandığım için de, duyur- maktan alamadım kendimi... Veysel, yaşa- yan en büyük halk ozanımızdır kuşkusuz. Üstelik, günlük sorunlarımızın pek dışında da kalmamıştır. Ama onun öyle bir iç dün- yası var ki, kolay kolay herkes giremez o- raya... Güneşi, ayı, yıldızı ve denizi apayrı bir dünyadır o. Üstelik bizim güneşimiz, ayımız, yıldızımız ve denizimiz de on para etmez orda... Yalnız o kadar mı? Bizim tapındığımız güzellere de Veysel için ö- nemli değil. Onlar da on para etmez...

Güzelliğin on para etmez — Bu bendeki aşk olmasa...

deyişini boşuna mı söylemiş?.. Öyle ya, sevenin gözündeki sevgili, güzel olmasa da güzel görünmez mi? Demek ki için başı sevmek!.. Seven, sevileni güzel görür; kuz- gun bile olsa sevilen... Ama iş, sevmeyi bilmekte. Herkes sevebilir mi sanıyorsu- nuz? Düş kuramayan, şiir, musiki sevmeyen insanlar, güzellere de sevmeyizler. Olsa olsa hoşlanırlar onlardan...

Onun için şiir, musiki, resim sevenlere ne mutlu!... Ne mutlu güzel sanatlarla uğraşanlara!... Çünkü onlar kendi iç dün- yalarında bir cennet yaşantısı sürerler... Hem de her güzeli gözlerinde hürri yapan bir cennet!

Burhan GÜNEL

Elleri ellerimin içinde değil di. O dönemi gerilerde bırakmıştık. Yan yana oluşumuzdu güven veren, duygu getiren. Aynı koltuğun kenarına dayanmıştık dirseklerimizi, birbirine değiyordu. Fısıldaşıyorduk aradabir.

— Bu filmi bizim Osman Bey görmeli... diyordum.

— Gerçekten çok güzel... diyordu O da.

Ben üsteliyordum :

—Mutlaka görmeli, çok begenecektir. Çıkar çıkmaz telefon edeceğim.

Sonra gene eğiliyordum O'nun kulağına. Yavaşça, "Ne güzel film, iyi ki gelmişiz, öyle değil mi?" diyordum. Ve düşünüyordum :

İkinciyi bitiriyoruz. Yollara incek karanlık. Akşam görünecek gene, yutucu. En yakın telefona koşup, bildik bir numarayı çevireceğim. Bir kız çocuğu çıkacak karşıma; seyiyle, tanıdık. Gözlerinden öptüğümü söyleyeceğim. Ve babasıyla konuşmak istediğimi. Sevdiğim insanlar, yaşamımda yeri olan, bana karışmış insanlar. Ve sık sık aradığım, sevgiyle...

İlkyaz yürüdü çevreye. Çocuk sokak özlemiştir. Adam yorgun, uzanılacak; bir ağaç bulursa, gölgesine. Olmazsa, koltuğu yakınına çekecek, oturduğu yerden ayaklarını uzatılacak. Elinde gazetesi, o olmazsa kitabı; dinlenmeye çalışacak. Bardakta buz olabilir, ya da soğuk alkol. Masada ta-

SESLER GETİREN AKŞAM

ze balık kızatması bulunabilir. Ve yeşil zeytin. Günlük mutluluğu yaşamaktır : Küçük. Büyük dertlerden kaçmak gibi, uzak.

Zil çalınca çocuk koşmuştur. Ve ince sesi :

— Baba seni Burhan Amca arıyor...

Önce iyi akşamlar dileği. Sonra hal hatır. İyi olduğumu söyledim.

— Ya siz?

— Çok yorgunum, canım sıkılıyor bu akşam... dedi yorgun ses.

Söylemek istediğim şeye sıra bekliyordum : Film ne güzeldi öyle. Mutlaka gidin, görün; ama mutlaka gidin...

— Haklısınız... dedi. Hava lar... Yorgunluk... Hep aynı durumlar...

Bir yandan da düşündüm; eski bir tedirginlikli, sıkça duyduğumdu :

(Çok sık gitmekle yanlış iş yaptım. Büyük kentin insanı yorgundur çoğun, ilkyaz insanıdır).

Telefondaki ses konuştu gene :

— Bizim Nermin de annesine tutturdu mu bugün, "Beni gezdir..." diye. O da çok yorgun... Daha yeni geldiler sokaktan...

Ben yineledim :

— Hep öyle... Biz de, biz büyükler de istemiyor muyuz gezmeyi, dolaşmayı ?

Yutkundum.

—...Yani biz de bugün sinemaya filan gittik de, sinemada hep siz geldiniz aklıma.

Y
I
K
I
N
T
I

Resim : Atilla Öner

*Kirli bir aydınlıkta kuşlar esrik
Topraklar çiğnenmeden yorgun
Hoyrat ellerde takvimler paramparça*

*Hep senin için kuytuda rüzgârlar kırık
Tüm duvarlar diz çökmüş yanına
Ve gülüyor ölümün az ötesinde ayrılık*

*Senin için gölgelerin özlemi camlarda
Açık pencerelerden suskun bakıyor güller
Gökyüzünde anımsamadığım bir şarkı yazılı
Mor kıyılarda çatlayıp can veriyor sıkıntı*

*Nasırlaşmış ellerinde harcanmış mevsimler boşuna
Umut da sevi de boynu bükük tek başına
Sırtını çevir artık yarımıyamalak ezgilere*

*Sıyrı kendinden, geçerek akgünlere
Tutuver köpüklerinden buruşuk yüzlü denizi
Varsın ardından ağlasın çağrılı
Yıllar yılı omuzlarında taşıdığım o çelimsiz yıkıntı.*

Feriha AKTAN

BİR SAVAŞ SONRASI

*Böylesine sonsuzdu ki ölümsüz başarısı
Yorucu görevlerle aşıldı adım adım
Bir sazin çalışıyla gelin kızın duası
Kanlı göz yaşlarını dindiren çağrışım yaparken*

*Yorgunluk denizinin güçsüz dalgaları arasında
Unuttuğum düşler için ezgilerimi söylüyorum
Korkan bir çocuğun karanlığına uzatıyorum ışık demetini
Sonra geçip giden olumsuz yaşama tükürüyorum*

*Söyliyemem bu gizli acıyı ben hiç
O lekeli ve yenik damarlarımda
Kötülüklerle savaştan bir orduyu
Bir avucun içindeki çizgilerde korumak*

*Kuşkulu bir yolculuğun sonunda kavuşan sevgililer
Barış güllerini derlediğim son durakta
Bir yabancılık nah şuramda titreyen
Mutluluğun çizgisinde utanan tatlı esriğim/tanıktığım*

İtir GÜRDEMİREL

O filmi görmenizi söylemek için telefon ettim yani...

Yutkundum gene. Çünkü onları yorgunken yakalamıştım. Kötü. Dilim dolaşabilir. Sürdürdüm :

—...Sizi rahatsız ettim aramakla...

(Ne düşüncesiz adamım ben de. Ya çıkar giderim, kapı zili eskitirim, açarlar. "Hemen gideceğim..." derim. Öyledir, hemen gitmek üzere uğramışumdur. Ama bırakmazlar. Ya da böyle; telefon ederim, tedirgin olurum...)

— Ne rahatsızlığımı ? dedi O. Sinemada bile bizi düşünmüşsün, sağ ol...

Kısa kesmem gerekiyordu. Anladığım buydu.

Yorgun bacaklar biryere dayanıp da uzatılmalı. Ve çocuk oyuncaklarıyla oynamalı bir yanda, Zil yeniden çalınca telefona koşmalı.

Kısa keseyim derken, unuttum sormayı : "Yengem nasıllar?" diyemedim. Ama biliyorum artık. Nermin tutmuş tur elini, iniş yokuş, akşamı etmişlerdir yollarda. Yorgunluk ki, iyi bilirim. İyice tedirginleştim: Keşke hiç arama saydım. Varsın o uyduruk filmi de görmeyiverselerdi.

Birden, yıldırıcı bir cansız kintisi bastırdı. Karımı cadde

nin karşısına geçirdim.

— Hadj eve git, dedim.

Yüzüme baktı. Ekledim ben :

— Selamları var sana...

— Sen gelmiyor musun? dedi.

Ellerimi ovuşturdu. Sordu gene :

— Sen nereye ?

Kararsızdım.

— Söyle bir dolaşacağım, dedim. Belki de sinemaya filan giderim...

— A, dedi, sinemadan yeni çıktık daha...

Kestim attım :

— Hadi güle güle. Belli olmaz, belki de biraz sonra döner gelirim.

Yürüdü. Ardından baktım. Üzüntülüydü sanki. Bana öyle geldi.

Kulağımı çektim.

— Eşkek herif! dedim. Düşüncesiz!...

— Eskiden kalma bir cezaydı bu, gecikmiş.

Karşı kaldırıma geçmek için araçların seyrekleşmesini bekledim. Gürültüydü her şey. Ve filmdeki adam kendi kendine konuşuyordu, geçmişiyile hesaplaşıyordu. Hoşuma giden yanındı belki de. Türlü sesler için deydim. Sinemanın önündeki kalabalığı görmüyordum. Akşam, geceye yürüyordu artık.

Başbaşa

NACİ GİRGİNSOY ile...

Avni Özlüre

1924 yılında Makedonya'da, Kesriye'de doğmuş. Anayurda, İzmit'e geldiklerinde 1 yaşındaymış. İzmit, 18 bin nüfuslu bir deniz şehri o zaman. Güneşli çınar yaprakları gölgesinde koşmuş, kıyıda balık avlamış. Önce Necatibey İlkokulu, sonra İzmit Ortaokulu. Ondan sonrasını biliyorum. Doğrusu iyi birer öğrenciydik. O zaman dan dergileri, kitapları izler, aramızda tartışır, söyleşirdik. Türkçeden 10 alırdık hep. Ama öğretmenle de çokça takışardık. Büyük diye belletilen şairlerin, yazarların pek öyle büyük olmadığını söyledik. En güzel diye gösterilen örnekleri, okuma parçalarını kimi kez değerli bulmazdık. Çizmeyi aşırıydık, öğretmenler bu çokbilmişliğimize kızardı, Okul bitti, ortada kaldık. İzmitte Lise yoktu. Çetin yaşam serüvenimiz şimdi başlıyordu. İkinci Dünya Harbinin çoğalttığı zorluklar ve benim Bursa, Naci'nin İstanbul günleri, Yatılı okullar, yurtlar ve pansiyonlar. Naci, Gedikpaşa'da bir rum madamın evinde kaldı. Liseye giderken ve dönüşte, yokuşta dikilir durur, denize bakardı. Hiç mi deniz görmemişti? Değil, ama İstanbul'un denizi bu. Gemiler geçirdi, irili ufaklı mavnalar. Ve her yerde vapur düdükları. Bir de tramvay çanları, Gece, İzmit ve ev özlemi içindeki tedirgin uykusunda İstanbul'un denizi gelir gelir, vapur düdüklülerine, tramvay çanlarına vururdu. İstanbul'un kızlarına, uçan aydınlık saçlarına. Bir yanı Osmanlı mı kalmış ne, Şehzadebaşı'na, Süleymaniye'ye, Sultanahmede, Eyübe bayılır. Kurşun kubbelere, çeşmelere, sebiller, güvercinlere. Müzeler ve eski mezarlıklara. Orada, onlarla, çağlarını ve yaşantılarını yaşıyor gibidir.

Bir kır kahvesinde, küçük hasır iskemlede çayını içti miydi doğaya karşı, eski seslerle, çağrışımlarla, düş parıltıları ve hikâye kişilikleriyle, mutluluk yanbaşındadır.

Liseyi bitiremedik. Ben de, Naci de. Baş neden, yoksulluk. Sonra ben, Tapu Kadastro Meslek Okulunu; Naci, Akşam Ticaret Lisesini bitirecek, diploma alacaktık. Arada birçok uğraş var elbet, Naci'nin vardiya işçiliği, laborantlığı, demiryolu memurluğu var. İstasyon Şefliğine kadar yükselir orda; cebinde şir, öykü kitapları. Adım, dergilerde, gazetelerde, usuldan usula duyurur. 1955'de Varlık Dergisi Eleştirme Yarışmasını kazanır. Aynı yıl evlenir. SEKA'ya Kitaplık Memurluğuna geçer, Türk - Avrupa Derneği'nin açtığı Tek Bir Dünya konulu yazı yarışmasını kazanır. İzmitte Naci'yle Bizim Şehir adlı gazeteyi çıkarırız. Ben, gazetesinin sahipliğinden ayrılırım. O, sürekli fıkralarını, röportaj ve eleştiri yazılarını sürdürür, tam 10 yıl. 1958'de Türk Hava Kurumu'nun Makale Yarışmasını kazanır. 5 yıllık Belediye Meclisi Üyeliğini, memuriyeti, Akşam Ticaret Lisesi öğrenciliğini, yazarlığını bu döneme sığdırır. Sosyal İşler Şef Muavini, Yayın ve Kütüphane Şefi olur. Sürekli çaba, aşırı yorgunluk gastrite, kolite, sürmenaja götürür Naci'yi. Ve Hastalık Hikâyesine; yıl 1966, Tercüman Gazetesinin Hikâye Yarışmasını kazanır. Şimdi, çoğunlukla Varlık'ta, Güney'de yazıyor. SEKA'nın Basın ve Matbaa Şefi. Ayrıca 16 yıldır SEKA Postası İşletme Gazetesini hazırlayıp yayınlıyor, tek başına. Oğlu Serdar 13, kızı Sunay 8 yaşında.

— Biliyorum ya, bir de senden öğreneyim; sanat tutkusu, yazarlık serüveni ilk nasıl başladı, nasıl gelişti ?

— Yoo, bilmiyorsun. Daha tanışmıyorduk. Çocukluk o zaman. İlkokulda ilk yıllarım olmalı, yazıyı çat-pat söküyordum. Okuma Kitabımın yanında, boydan boya işyerleri tabelalarını, eve giren kese kâğıtlarını açıp okudum, sonra babamın gazetesini. Giderek dergiye, kitaba atladım, kendimce. Evime baktım, mahalleme, şehire. Evimin, mahallemin, şehrimin insanlarına. Doğaya baktım. Sürekli bir değişim içindeydi tümü. Babam da, annem de bir zaman çocuklardı. Büyükbabam, büyükbabam bir zamanlar gençti, sağdı. Çürüyen, odunlaşan su ağaç, kısa süre önce çiçek veriyordu, yeşil yaprak. Komşu teyzenin yeni doğan bebeği de büyüyecek, genç olacak, yaşlanacak, ölecekti. Babamın gazetesini, çeşitli nedenlerle birçok çocuğun, gencin ölümünü de yazıyordu. Sanattı geride kalan; sizi animatacak, sizi yaşatacak bir yapıtı. Okuma Kitabımdaki yazıların, şairlerin yaratıcıları ölmüştü belki ama bu sayfalarda yaşıyordu işte. Oysa varlıklı - yoksul, ünlü - ünsüz birçok insan ölmüştü çevremizde, onları anan, anımsayan yoktu. Sanırım ilk dürtü böyle başladı bende.

Evimiz caddede, sıra sıra çınarlara, denize karşıydı. Dalların yeşil sürgünleri baharda o damızın camına vuruyor, güneşli deniz tavanda nakışlar çiziyordu. Yer yatağında doğayı dinliyordum, yaprak hışırtısını, böcek seslerini, yelkeni dolduran rüzgârı, sucuların hiç dinmeyen çingiraklarını. Sonbaharda savrulan yaprakları, giden leylekleri, yağmuru, kar baran denizi ve saçak altlarında kestane kebabı kavrur satan ilkokul arkadaşlarımı. Faytoncumun kamçısını, keşan atlarını. Adapazar trenini, baloncuyu. Pencereden bakmasam da yer yatağında, bunları görüyor, duyuyordum. Görünmez saçaklarda biriken olgular, annemin bakır mangalın pozasında pırdığı cin mısırya, külde patatesiyle. Rumeli yaşantısına ilişkin anlattıklarıyla oluşuyor, ilkokul önlüğümün ceplerine, çantama, oradan içerime doluyordu. Babama, beyaz entarisyle, rahat bir akşamcılığında raslamışsam, lakerdasını, 16'lık, 21'lik rakısını bir koşu alıp gelmişsem, eskiden hiç söz etmeyen bu çiftlik-konak sahipliği etmiş eski zaman efen-

İZMİT'te — Soldan : Avni Özlüre, Metin Eloğlu, Sami Girgin, Atif Özbilen, Halim Uğurlu ve Naci Girginsoy. Foto : Cemal Turgay

Eşlerinin Gözüyle: SANATÇILARIMIZ

SUNA GİRGİNSOY'un Gözüyle Naci Girginsoy

Naci'yle sözlükten, nişanlıkten, ilk evlilik yıllarında anımsıyorum. Esmer, kıvrık kıvrık, ipincecik ve duygulu. Kız Sanat Enstitüsünde, Çamlıca Kız Lisesinde, İstanbul Konservatuarında okumuşluğu var. Sesi güzel, Kocaman gülüyor. Çabucak da aşıyor. Sürekli bir konuşma içinde. Kim, ne rica etse yapmaya çalışıyor. Eve bir konuk gelmeyeğörsün, nası ikram edeceğini bilemiyor. Marifetli. Güzel yemekler pişiriyor, sofraya düzüyor, dikmiş dikeyiyor, örgü, plâke, çavdar saplarından işler... Sonra, geceyarısı çarpıntıyla uyanıyor; gelsin libriyum, gelsin koral. Şimdilerde az top lamsı, yakınıyor bundan. Eşine, evine, çocuklarına bağlı. Birçok işi birden yürütme çabasında. Sinema, tiyatro, gezme de var arada. Naci'nin yaydığı, bıraktığı gazeteleri, dergileri, kitapları kaldırıp yerine koymak da. Evin yakacağına dek alış - ve rişini yapmak da.

★

— Eşinizin en belirgin özelliği nedir sizce ?

— Naci'nin içi, dışı birdir. Allesine, dostlarına içten duygularla bağlıdır. İyi niyetlidir, çalışkandır. Duygularını, düşüncelerini açıkça söyler. Olaylardan çabuk etkilenir. Hüzne yatkın bir yaratılışı vardır. Huzurlu, sıcak yuvasında koltuğuna gömülüp kitabını okumak; yada se-dire uzanıp gazetesine, dergisine dalmak en büyük zevkidir. Tembellik yaptığı günler o da mutlu olur, biz de. Ne kendini sıkır, ne bizi. Ama ayda yılda bir olur bu. Çokluk, daha iyisini veremediği sanısı içinde tedirgindir; kendi kendini yer. Oysa, üstüne vardığı her işi sonuna dek götürmüş, başarıya ulaşmıştır.

— Naci'nin bir sanatçı olması, birleşmenizde önemli bir etken olmuş mudur ?

— Oldu tabii. Unutmuyorum. 1955 yılında Varlık Dergisinde çıkan İstanbul adlı hikâyesinde kendimi bulmuş, etkilenmişim. Mutluluğumuz o yıldan başlar. Güç koşullar içinde şu ana kadar gelir. Doğrusu, sanatçı kişiliği yanında, iyi bir evlât, iyi bir es, iyi bir baba, iyi bir dosttur Naci. Arada bir sinirlenir, bağırır, küser. Ama çabuk unuttur, barışır hemen. Onun edebiyata, sanata olan aşırı tutkusuna saygım var. Çeşitli nedenlerle daha bir ki-

tabını çıkaramamış olması onu üzüyor, biliyorum. O da olacak, kitapları da çıkacak. Beğenilecek de. Ben buna inanıyorum. Aklına koydu ya, yapacaktır. Evliliğimizin ilk yıllarında inatla Akşam Ticaret Lisesine gitti, okulu bitirdi. Memuriyetine, Belediye Meclisi Üyelğine, yazarlığına, Kocaeli Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığına devam ederek, üstelik.

— Yakındığınız yanı yok mu? Hep övgü mü Naci için ?

— Zaman zaman yakınmıyor değilim. İsten yorgun dönüyor. Şimdi okuyacak, aman rahat barakalım. Şimdi yazacak, aman gürültü etmiyelim. Baharda bir tatil günü, yada güzelim bir yaz pazarı; çocuklarla bir deniz havası alalım, desek, olmaz, onun yazısı vardır. Evin akarıymış, eksikmiş, alış - verişmiş, aman, vaktini almayalım, onun okunacak kitabı ver-

★

Suna, elmalı kek ikram ediyor; çay eşliğinde. 35 yıllık dostum Naci'yle konuşuyoruz, eski günleri ve gelecek günleri, Serdar, daha dün doğmuştu; nerdeyse deli kanlı olmuş. Sunay, hanım hanımca, arnesinin dizi dibinde. Bale dersi alıyormuş, onu anlatıyor, Naci'nin emektar pikabı yi-ne bozuk. Serdar, "ben çalayım size" diyor, koşup mandolinini getiriyor.

Fotoğraf : Cemal Turgay

Girginsoy Albese — 1972

diaş, Fethi Okyar'ı, Naci Eldeniz'i, delikanlılık yaşamının taassız yıllarından getirip çilingir sofrasının yanbaşında koyuverir. Rumeli, Rumeli'nin insanları, çiftlikler, konaklar, hiç tanımadığım kadi dedem gözümde soluk, belirsiz canlanır.

Ama kısa sürer Rumeli'nin düşsel saltanatı. Babam için de, benim için de, Rumeli yoktur. Çiftlikler, konaklar yoktur. İki karın vardır babamın yanında, sekiz çocuğu. Bir çürük ev

vardır. Bir küçük uğraş, yazıhanesi. 10 kişiyi yazdığı dilekçelerle bakacak, kovaladığı davalarla. Rakısını da içecek. Bunalduğunda kapıları kapatacak, vuraacak gidecek şehir dışına. Bastonunu, şapkasını yanındaki açılır - kapanır demir iskemleye koyacak, kahvesini içecek. Kimikez ilkokul önlüklü çocuk da kurtulacak yazına, o şurup içecek. İçine çiçeklerin, renklerin, kokuların doluştuğu. Ve iyimserliğin. İşte o zaman içinden yazma isteği gelecek.

Türkçeden hep tam numara alacak ve ilkokulduvar gazetesini hazırlayacak. Eline ne geçerse okuyacak, Halkevi Okuma Salonuna, Halkevi temsililerine, Halkevi konferanslarına kosacak. Tatillerde bubasının yazıhanesinde, başı kitaptan kalkmıyacak.

Ortaokuldan sonrasını biliyorsun. Marmara Gazetesini, Türkyolu gazetesini yönetiyordun. Oraya yazdım önce. İlk yazım, Türkçe Öğretmenimiz Zeki Vural'ın beğendiği bir "tahrir"

→

Çengel

Mahir Ersin Germeç

Zeynel, Tersakan derede devrilen kağını bir türlü doğrultamadı. Epey uğraştı. Yekindi, solukladı. Yekindi, başaramadı. Çabalamalarının boşa gidişine sinirlendi iyice. Hırsını boz öküzden almayı sınıadı. O soyka ters çekmiş, yoldan çikarmıştı arabayı. Övendereyi kaldırdı, boyundurukta koşulu öküzle var gücüyle indirecekti ki, durdu. İşin farkına varan boz tosun ileri zorlattı. Kağrı kımlıladı, dereye az daha kaydı. Zeynel usulca attı övendereyi yere. Yalancıkıtan sesini yumuşattı:

"Ooooha dur yavrum, gözünü severim dur ooha! Ala inek doğuramaz olaydı oha! İbime ooohaaa!"

Öküz yatıştı. Kımlıladı. Zeynel arabanın önüne geçti. Boyundurağa abandı, öküzleri şeriledi. Arabayı yıkıp yeniden yüklemeyi usuna taktı bu kez. Urganın ilmeğine uzandı. Caydı. Kuru ekin bir yıkıldı mı ufalanır, tanelenir, zıyan olurdu. İşine gelmedi. Gücük ayında bir sepet samanım, bir gödük arpanın değeri çöreklenmiş yüreğine. Devrik kağını, öküzleri koydu oracıkta,

kız günlerini taktı usuna, sürükleyip götürdü ta Boz tepeye dek. Batmağa hazırlanan güneşin kızılığını köyün düz toprak damlarında yakaladı. Kırpık gözleriyle evini doğruladı. Tek tutacı anasını yardıma çağıracaktı.

"Çüh, çüh, çüş..."

Dinleştirdi Zeynel, kulak keşildi. Tayıkladı sesi. Şükrüydü bu, Köse Kasımın Bodur Şükrü, Karısı Sarı Telli ile yayladan dönüyordu. Sestetmedi Zeynel. Onları izledi. Sarı Telli'nin inışaşağı yürüyüşüne takıldı gözleri. Eski günleri anımsadı. Telli ile geçen günleri. Gülcelikdeki bağı bellerken çitin ardında boynuna atılıp "beni istet Zeynel!" deyişini. Şarp diye öpüşünü... Bekir Ağanın "Baccılın yetimine kız vermekte" diretişini... Yoksulluğunu...

Sarı Telli devrik kağını görmek ve tanımakta gecikmedi. Bilmemezlikten gelerek kocasına :

— A na kız şurda bi araba devrilmüş, acap kimin ola, dedi. Baktı Şükrü.

— He kız, essahtan devrilmüş, dedi. Çıra yüklü eşeği

Ç A Ğ R I

Soyunalım o iğrenç duygusunu bencilliğin
Giyimelim insanlığımızı
Korksun dağ - taş, gücümüzden
Sevgimizden karanlıklar dağılsın
Kazmayı öyle vuralım ki toprağa
Toprak, DAHA diye bağırırsın.

Ve yarılan karnından toprağın
Elma ağaçları çıksın, incir ağaçları
Herkes dudakına bir gülüş koysun artık
Çocuklar ısınsın
Doysun artık.

Muammer HACIOĞLU

"doğçüş dooğçüşşş" diyerek eğledi.

— Varah da bi bahah hele, dedi. Kağrıya doğru yürüdüler. Bodur, arabanın Baccılların olduğunu anlayınca geldiğine pişman oldu. Niye ki Zeynelen hoşlanmazdı. Arabanın durumuna içinden sevindi. Bıyıkları nı birhoş oynattı.

— Yörü kız gedek, geç galdıh, dedi karısına. Ne durmuş bahıyon öyle. Yörü.

Telli adım atmadı. Dalmıştı birşeylere... Şükrünün böğrünü dürtmesiyle uyandı. Yürüdü isteksizce. İçinden küfretti kocasına, hayınlığına içerledi.

Bodur, yakalanmadan uzaklaşmanın memnunluğunu duyuyordu ki, hoşlaşmadığı bir sesle yerinde mihlandı.

— Uğurlar ola Şükrü dayı. Sizi Allah gönderdi besbelli. Saatlerce uğraştım şu soyka arabayı doğrultamadım.

Şükrü daha önce görmemiş cesine Zeynel'in gösterdiği tarafa baktı.

— Arabayı mı devrildün yohsa, dedi yapmacıktan acı maktı.

— He be, dedi Zeynel. Boz öküzün yüzünden. Ters çekti soyha.

Hayıfındı Şükrü.

Vardılar. Kağrıyı kaldırmaya yekindiler. Sarı Telli de bir ucundan tutmaya yeltendi. Kocasını böğrüne. "Sen garışma, öte çekil" dedi. "İttiraz" etmedi Telli, geriledi. İki erkişinin çabalamasını seyretti. Araba yarıya kadar kaldırıyordu, tekrar geri ağıyordu. Birkaç kez tekrarlandı bu. Telli daha fazla dayanamadı. Tuttu vargüçüyle, zorladı. Kağrı kalktı, doğruldu, oturdu. İki adam soluklarken Telli elini göğsüne götürdü. Entarisinin yakasını aralayarak memesini avuçladı. Arabanın çengelini sivri ucu batmıştı. Acıyla bir daha elleştirdi. Parmakları kanlandı. Gizlemeye çalıştı, sezdirmek istemedi. Bakışlarını üzerinden ekşik etmeyen Zeynelin gözünden kaçmadı bu. İçti sızladı. Varıp halini sormak diledi gönlü. Olmadı. Bodur, "De yörü, geciktik" diyerek bir dürtük daha attı Telli'nin böğrüne. Telli uydu kocasına, yürüdü peşinden. Baccılın Zeynel baka kaldı arkalarından. Köse Kasımın Bodur Şükrü, Bekir ağanın Sarı Telliyi peşinden sürükleyerek Boztepeden güne bir likte aşp gittiler...

ödeviydi. İkincisi, R. Tagor'un Büyüyen Ay kitabından esinlenerek yazdığım Taş Parçası adlı nesirdi. Bu dönem, seninle, artık dergilerin - kitapların cesaretle tartışmasını yaptığımız, yazarları - şairleri değerlendirdiğimiz yıldır. Ne dersin, pek de yanılmazlık gibi!

— İlk yazının yayınlandığı yıl 1940 olsa, 32 yıl geçmiş aradan. Nerdeyse bir ömür; sanat alanında ne yaptın bunca yıl ?

— Bir dostum anlattı. Turan Güneş demiş ki: "Kandıra'da, okulumuzun en çalışkanı fırıncı çocuğu idi. Okul bitti, en iyi diplomayı o aldı. Biz, babamızın parasıyla okuduk, profesör olduk; o, fırıncı kaldı." Biz, aynı koşullarla fırıncı kalmamaya çalıştık. Harp yıllarında, açmalarla, pidelerle, ucuz pansiyonlarla İstanbul'a, Liselere koştuk. Olmadı. Vardiya da çalıştık. İşçi. Gazemiyolunda çalıştık, 13 saat gece nöbeti. Gazetecilik yaptık, gündüzcü memuriyete aktardık. Kaçmaktan kovalanmaya vaktimiz olmadı pek. Diyeceğim, bula-

bildiğimiz bir saatlik, iki saatlik zaman parçasını değerlendirmeye, edebiyatla, sanatla çoğaltmaya yöneldik. Düzyazılar yazdık, birçok. Dergiyle, kitapla, sanatla, yazıyla ilğimizi sürdürmeye çalıştık. Durmuş oturmuş bir düzeni aradık hep. Boş vakti kolladık, sessiz bir çalışma odasının, temiz bir yazı masasının özelemini çektik. Bunlar olsa, daha mı başarılı olacaktım? bilemem. Ama şimdi kavuşuyorum bu olanağa. İşletmenin evinde dergilerimi, kitaplarımı, bir düzene koyuyorum, yeni. Yazılarımın bir seçme yapmak, hikâyelerimi bir araya toplamak gereğini duyuyorum. Çok geciktim, biliyorum. Ama sanat bir yarıştır, bir engelli maraton. Yitirdiğim yılları, bu çabamı daha da hızlı sürdürerek kazanabilirim, sanırım var bende.

Kimi kez, bir tekme vurayım diyorum bütün yazdıklarım, okuduklarım. Oturayım, sadece hikâyeyi yazayım, hikâyeyi okuyayım. İşte, evde, her yerde, giderek uyukuma, hikâyeyi kurayım hep. Hikâyemin kişilerle yaşayayım. Çoğalsınlar içimde, biçimlensinler; hikâyemin in-

sanları benle birlikte yaşasınlar, öbür insanların yanışında. Sonra hikâyeme girsinler, nefes alsınlar satırlarda. Biri bitti mi, bitti; öbürüne geçeyim hemen. Hikâyeler, hikâyeler insanları tüketir mi? Bizden, dışarıdan, en ünlü, başarılı hikâyecileri okuyayım ama hikâyelerimi onları hiç okumamış gibi yazayım. İyi olsun - kötü olsun, benim olsun hikâyelerim. Yaşama, insanlara açık. Anlaşılır. İyimser. Çocukluğumuz, ilğenliğimiz sıkıntılı geçtiyse geçti; bu yurdu, insanları, dünyayı seviyoruz biz. Daha güzel günlerin özlemi içinde, gelecekte umutluuz. Sanatın, bir ucunda olsa tutabildiğimiz için sevinçliyiz.

— Peki, ne yapacaksın bundan sonra ?

— 1972 benim kitap yılım olacak. Düzyazılarımdan bir seçme ve bir hikâyeler kitabı. Gündük uğraşlarımdan, gazete - dergi yazarlığımdan baş alabilirsem romana, oyuna gitmek istiyorum. Birçok notlarım var, oturup rahatça konuşacak vaktim yok. Çoğumuzun başında bu

Eoğlu ile Tansel serginin açılışında

İLGİNÇ BİR SERGİ

Oğuz Tansel

Şair - Ressam Metin Eoğlu'nun 1971'deki yoğun çalışmalarını arka arkaya : DİZİN adlı şiir kitabından sonra en yeni resimlerini kapsayan 32 tablolu sergisi Ankara'da, TÜRK İŞ Galerisi'nde 1 Nisan'da açıldı, 15 Nisan'a dek sürdü. Sergiden edindiğimiz izlenimleri şöyle özetliyorum :

Sanatçı, özgü, kişisel çizgisini, moda akımlara, sıçramalara kapılmadan sürdürüyor, geliştiriyor. Özellikle; doğa'yı yorumlayışı, insan'a eğilimi bu sergisinin en keskin çizgilerinden biridir. Eoğlu, kendini durmadan yeniler. Ayıklamada, istifte gösterdiği özen, titizlik, sanatçımızı soylu bir yalnızlığa ulaştırmıştır.

İşini seven, uğraşına saygısını yitirmeyen tutarlılığı tüm yapıtlarında görülmekle beraber; sanatçının, seçtiği konuları yapasal boyut ölçümünde, "prâstik" gereçleri kullanmakta gereken "artistik" özeni göstermediği kanısını uyandırıyor... Bu tutumun da, vermek istediği içeriğin değerince tüm-

lenmesini aksattığı kanısında yım.

Sanatçımız, kişiöğullarını düşündürmesini, duygulandırmasını biliyor. Şiirlerindeki yaşamsal gücü, bağı resimlerine de aktarabiliyor. Toplumdan algıladığı bireysel tedirginliklerini, kıvançlarını, öfkelerini, sevgilerini, çizgi, boya (renk) olarak her yapıtına yakıştırabiliyor.

Bu sergisindeki tablolarda ÖZ daha da belirginleşmiş. Kimi "soyut" kavramları, "somut" imge, öğeler veriyor. Tablolarına ad koymak gereksinmesini duymamış; yapıtlar kendilerini açık - seçik söylüyor ya, bir kolaylık olur kanısıyla ben onları şöyle kümlüyorum; a) Figür'ler; b) Görünü'ler; c) Kompozisyonlar. Bence, bu kümeler arasında, sanatsal açıdan bir değer ayrımı yapmak yanlış olur.

Özetlersem : Eoğlu bu sergisinde; yurdumuzun güneşi, adamları, doğa ve toplum varlığıyla derinliğine sağlam bir kesit verebildiği için, olgun bir konağa ulaşmıştır.

ANKARA KADIN RESSAMLAR DERNEĞİ'NİN 18 ÜYESİ İSTANBUL'DA BAŞARILI BİR SERGİ AÇTILAR...

Soldan : Nihal Batu, Nermin Pura, İffet Inan, Fadime Baltacıoğlu, Gönül B. Göle, Naciye İzbul, Handan Kıran, Refret Öztürkler, Feyha Özsoy, Nuran Altıata, Ükü Uludoğan, Semiha Kocabay, Güney Haştemoğlu.

Bir Roman :

KERKEZ

Ömer SAKIP

Cengiz Tuncer'in ikinci romanı, Muzaffer Buyrukçu'nun Soyut dergisinde romanı göklere çıkardığı, Taylan Altuğ'un ise Yansima adlı dergide romanı yedi kat yerin dibine batırdığı görüldü. Duygudan uzak, daha ölçülü bir eleştiri için Rauf Mutluay'ın Varlık Yılığında 1972'deki yazısına bakılması gerekecek.

Tuncer, Kerkenez'de, yeri — bölgesi bilinmez bir köyün çocuğu Salih'in cinsel yaşamının açmazlarını sergilemekte, bunların nedenlerini belirttiği sırasında abartmalı, şiirli, yer yer destana kaçan bir dil kullanmaktadır. Dudu Gelin, gözleri görmezlenen Salih'in gözlerine memesinden süt akıtır. Babası Hafız, her gece "Anacık"ın tepesine biterken, analıklarından Cennet Ana onu yorgan altında kendine çekip durmaktadır. Yaşlanarak iskartaya çıkarılmış iki kadının oyuncuğudur Salih. Deli Etem Uraz, köydeki ayarsız cinsel ilişkilerin bir başka boğuş simgesidir.

Bir romandan, bütün köy sorunlarını karşılamasını beklemek biraz fazla olmaz mı? Cengiz Tuncer'in, kendi yayınevini kitapları arasında yer almış "Adımlar" ve "Boyalı Kuş" gibi eserleri örnek aldığı ileri sürülebilir de, Salih'in küçük bir kıza kirletip boğması ve kendini öldürmesiyle sonuçlanan serüveninde bu iki eserden daha çok "insan"ı onun ters koşullandırılışının olumsuz yanlarına parmak basmak istediği yadsınamaz. Hafız tutuklandıktan sonra erkeksiz kalan eve köylülerin sinsi sinsi sokulmaları, kaynatasının kirlettiği Sadiye'yi ele geçirmek için planlar kurmaları, Mustafacık'ın babasının ne yüzden öldürüldüğünün açıklığı kavuşturulmaması, bize hep, romancının belli bir amaca yönelirken neleri abartması, neleri ayıklaması ve atması gerektiği konusunda kendince kararlı olduğu sanısını verdi.

Bu arada, "Paraya mı sıkıştın? Üç beş kuruşum var bir köşede, derdin paraysa tasalanma." diyen Sadiye'nin, genelevde büsbütün erkeklilik gücünü bırakmış Salih'ten sonunda 10 lira isteyip alması, belki Salih'in Sevim kız'a yollanacak gidışı hazırlayıcı bölümlerdedir, ama psikolojiyi ve romanın daha önceki bölümlerini bozmuş, yolundan çıkarmış bölümlerdedir. Zaten Sadiye'nin bu şartıtcı davranışı, Salih'in sonunda ne yapacağını okuyucuya sezdirmesi bakımından da "açık" veriyor.

Her ne olursa olsun, Kerkenez'e, üstündeki yinelemelere, abartmalara karşılık, bir yerde, işlediği konuya denk düşmüş bir dil çalması, biçim ve öz uyurluğunda yenilik denemiş sürükleyici bir roman gözüyle bakılabilir.

(Cengiz Tuncer, "KERKEZ", e yayınları 41, 438, s. 20 lira)

DERGİLERDEN

YANSIMA'da KERKEZ Eleştirisi

Günay TAYLAN

Yayın yaşamına bu yıl giren YANSIMA, toplumeu bir sanat dergisi. Derginin "sahibi ve genel yayın yönetmeni" Tekin Sönmez. İlk sayıdaki "sunuş" yazısıyla derginin sanat anlayış ve tutumunun sınırlarını çizmeye çalışmış olup kendisinin, arkadaşlarının eleştirel, inceleme yazıları, bu tutum ve anlayışı açıklamaya, belirlemeye, çözümlemeye çalışmakta. Özellikle "nesnel eleştiri" konusunda.

Mart 1972 sayılı Yansima'da, derginin yazarları arasına giren Taylan Altuğ'u "okurlarla" başlıklı söyleşmesinde şöyle tanıtmakta : "...Yine genç arkadaşlardan Taylan Altuğ da bu sayıyla birlikte aramıza katıldı. Yazarın "Kerkenez" üstüne yaptığı bir eleştiriye veriyoruz. Bu eleştiride ileri sürülen görüşlere; eleştirmenin "örneklessiz eleştiri" yöntemini düşün-

rek katılmıyoruz. Eleştiride konu olan yapıtın yazarı, bu açıdan, bir yanıtta bulunursa dergimizin yapıtları kendisine açık olacaktır. Genel olarak "örneklessiz eleştiri"ye karşıyız ve bu yöntemi de kapsayan bir yazıyı bu sayıda veriyoruz. Bu yazı, "Nesnel Eleştiride Yöntem" tavrımız hiç bir kuşkuyla yer vermeksizin belgelemektedir." (1)

Yukarıda adı geçen yazıya geçmeden önce, Yansima'nın bu sayısında yer alan "Yabancı Sözcükler Konusu" başlıklı Hasan Hüseyin'in yazısını; Taylan Altuğ'un dil'i ile ilişkisinden dolayı, özetliyorum: Nasil; téléphone'u telefon, stratégique'i stratejik, lyrique'i lirik diye okuyor, okuduğumuz gibi yazıyorsak; De Gaulle'ü Dö Gol, Shakespeare'i Sekispir olarak yazalım. Böylece,

Sanatçılarımıza Bir Sorumuz Var :

SON 10 YIL BOYUNCA SANAT EVRENİMİZDE NE TÜR GELİŞMELER OLMUŞTUR? DOĞAL BİR GELİŞİM BU YA; SIZCE YETERSİZ YÖNLERİ?...

OGUZ TANSEL

— Sorunuz geniş kapsamlı. Çünkü sanat evrenimizin bütün dallarını izleyip, yetkiyle değerlendirmek söz konusudur. Yapacağımız yorum, bir bakıma, tüm sanat dallarını kapsar ya, ben özellikle şiirde, romanda, öyküde görülen gelişmelere genel çizgileriyle değineceğim.

Evrimlerin bir başlangıç çizgisi olsa da, daha öncesinin etkilerinin düşünülmesi doğaldır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra, dünyamızda, insan, özgürlük, barış, gibi kavramların anlamı değişmiş; bir yanıyla, bu kavramlar daha somut, daha insancıl bir öz kazanmıştır. Sanatçılarımızın bir bakıma, doğaya, insana bakış açısı 1940'dan, hele 1960 devriminden sonra değişmiş, insanlığın ortak, tarihsel ekit (kültür) ürünleriyle bolca karşılaşması öz varlığımıza, kendimize, toplumsal sorunlarımıza eğilmesini sağlamıştır. Sanat, toplumun alt yapısının üst yapıda yansımalarıdır. Bu ilkenin, sorunuza bir açıklık getirebileceği kanısındayım. Bir süredir ülkemizde üretim araçlarındaki değişimler sanat dallarında da kendini göstermiştir. Toplumumuzdaki çalkantılar; şiirde, öyküde, romanda, vb. apaçık belirginleşmiştir. Yalnız burada bir çizgili imlemek gereksinmesini duyuyorum: Teknik gelişmeyle, sanat kollarındaki gelişmeler atbası gidemez elbet. Özellikle toplumumuzun yapısı, "feodal"

ve "burjuva" kökenine dayandığından, HALK damarını ele alan, onu işleyen sanatçılar soylu yapıtlarında, olumlu bir düzeye erişme yolundadır. Toplumumuzdaki doğal çelişkiler, çatışmalar son 20, özellikle 10 yılın sanat ürünlerinde içerik zenginliği bakımından kavandırıcıdır. Bunu bir evrim çizgisi sayabiliriz.

Çağımızda, sanatçıların sorumluluklarını bilinçli olarak uyguladıklarını da belirtmeliyim. Gerçek sanatçının, dünya görüşüyle, evreni yorumlayışı öne alınmıştır kanısındayım. Gerçi evrensel bir dilden yoksunuz. Ama, güçlü, onurlu bir sanat yaratımında, öbür ulusların sanatçılarından gerilerde değiliz.

SABAHATTİN KUDRET AKSAL

Son on yıl boyunca sanat evrenimizde ne tür gelişmeler olmuştur? Bu soruyu yanıtlayabilmek için, yaşadığımız şu son on yıldan önceki yıllarda, bu süre arasında kesin bir ayrılık olması gerekir. Ben böyle bir şey görmüyorum. Denilebilir ki, geçip gitmekte olan yıllar, aylar bile bir toplumun sanatına yenilikler, renkler, değişik oluşumlar getirir, getirebilir. Elbette ki öyledir. Ama bu oluşum, kesinlikle çizgilenilebilirse, niteliksel bir aşama görünüşüne bürünürse, gelişmeden söz edilebilir ancak. Bir de şu var : On yıllarla ölçülen süreler, yaşayan bir kişi için uzunca bir zaman gibi görünse de, başka toplum olaylarını olduğu

gibi sanatı da kapsayan bir zaman olarak epey kısadır. Ayrıca, sanatın zaman içindeki doğal yenilenmesini ve oluşumunu evrim deyişimiyle karşılamak ne denli gerçeğe uygundur? Bu da eskiden bir tartışma konusu.

ÖMER FARUK TOPRAK

Son on yıl içinde, sanat evrenimizde gelişme deyince, edebiyatımızın batı örneklerini kopya etmekten sıyrılmağa başlaması geliyor aklıma. Bizde yerli bileşime giden ve bunda başarı gösteren ozan ve yazarlarımız, bu süreden önce de vardı. Ama azdı. Şimdilerde git git çoğalıyor. Hepsinden önemlisi, örnekler çoğalıyor. İçlerinde, bellekte uzun süre iz bırakacak bir dizi eser adı verilebilir.

Örneğin bizde uzun bir geçmişi olmayan Roman türü, 1950 den 1965 den sonra asıl atılımını yapmıştır. Öykü dalında başarı daha eskicedir. 35 yıllık bir tarih içinde öykü kitapları (Babahattin Ali, Salt Fakir, Orhan Kemal) hem nicelik, hem nitelik açısından gelişme göstermiştir. Çok eski bir şiir geleneği olan Türk Şiiri, şöyle yirmi yıl kadar iyice batılı örneklerle batmıştır, onlar gibi olmayı denemiştir. O dönemden kalma öyle örnekler gösterilebilir ki, altlarında batılı ozanların imzalarını arsanız, haklısınız derim size. Fakat Türk şiirinin şimdiki doğrultusu, o evredeki koşullardan kurtulmuştur artık. Hangi açıdan bakılırsa bakılınsın, çok zengin bir Türk şiiri vardır bugün.

Yetersiz yönleri diyorsunuz. Bana göre yetersiz yönden çok, şanssızlığı var edebiyatımızın. Ses duvarını aşamadı daha. Yani sınır dışında iyi bilinmiyor, eserler geniş ölçüde yabancı dillere çevrilmiyor. Geçen yaz çağrılı olarak gittiğim Sovyetler Birliğinde ve Romanya'da çağdaş Türk edebiyatından hiç denecek kadar az eserimiz çevrilmiş. Ses duvarını aşmanın çarelerini araştırmalıyız.

hem herkesin doğru bir biçimde okumasını sağlamış, hem de Q, W, X, Ç, harfleri bulunmayan abece'mizi zorlamamış oluruz. Haklı ve yerinde bir yakınmayı Hasan Hüseyin örnekleriyle gerekçesiyle ayrıntılı olarak anlatıyor.

Taylan Altuğ'un "Kerkenez'in kanatları bataktır, batak" (2) yazısında eleştirdiği KERKEZ romanı üstüne vardığı yargılara değinecek değilim. Ben, ilgili yazının önce dilini, sonra YANSIMA ile olan çelişkilerini saptamağa çalışacağım.

D İ L :

"Kerkenez'in kanatları bataktır, batak" yazısı, 685 sözcüklü. Türkçe olmayan sözcük sayısı: 130. Türkçe sözcük oranı : %79. Bu oran, 1952 — 1962 yıllarında yayınlanan romanlardaki türkçe sözcük oranı (%80) ile aynı düzeyde. Aynı yıllarda yayınlanan bir romandaki en yüksek türkçe sözcük oranı : %90. (3).

Deneme — eleştiri — inceleme öç lüsünün romana oranla türkçeye yakınlığını, eleştirel ve deneme yapıtlarının oldukça türkçe yazılmasını (N. Ataç'ın, N. Uygur'un, A. Bezirci'nin vb.), bir de bunlara 1962'den buyana geçen on yıl içinde dildeki olumlu gelişmeler eklensek, günümüzde bir incele-

me — eleştiri yazısındaki türkçe sözcük oranının en az %90 olması gerekir. Oysa Taylan Altuğ'un %80'li yazısı, kestirmemizin çok altındadır. Bu %80'e neden olan başbozuklukları şöyle sıralayabilirim :

a — Dil'e, gerekli özeni göstermeden yazıyor. Bir sözcüğün türkçesini de, türkçe olmayışını da kullanmakta sakınca görmüyor. Örneğin : mesele — sorun, vaka — olay, inşaa — yapı.

b — Az da olsa öztürkçe sözcükleri kullanır : yapay, tıkanıklık, saptırma, dönenmek, yapısal, gibi.

c — Türkçe karşılıkları olmasına, bu karşılıkları kullanılmasına karşın; arapça, farsça kökenli sözcükleri kullanır. Türkçe karşılıklarını verdiğim bu sözcükler: keşmekeş — kargaşa, karışıklık; tabii — doğal; bina etmek — kurmak, yapmak, dayandırmak; defa — kez; has — özgü; imkânsız — o-

lanaksız; vasıta — araç, aracı; er-bap — becerikli, usta; musallat — yapışkan, satılan, asılan; taviz — ödün, ödünleme; zihniyet — anlayış.

d — Yazıda, batı kökenli sözcükler daha ağır basıyor. Çocukluk karşılıkları bulunan bu sözcükleri bilgice kullanmakta. Kimilerinde, türkçe sonekleri kullanarak, dilce civılaşmakta; dopinleme'de olduğu gibi. Yazının anlaşılmasını, kolay okunmasını güçleştiren bu sözcükleri sıralıyalım: enstitü, nevizor, tansiyon, entelektüalizm, perspektiv, tragetya, ekonomik, kaos, dopingleme, eklektik, trük, anomalite negativlik, psikoseksüel, seks kategori, atkaksiyon. Bu sözcükleri türkçe söyleyişe göre yazmasına karşın; tragik, ontolojik, exotisme sözcüklerini ülkelerinde yazıldığı gibi almasının, kullanmasının nedenini, gereğini anlayamadım. Bu sözcükleri, ötekilerde olduğu gibi, trajik, antolojik, ekzotizm (ekzotizm) biçiminde yazmamakta, belki de eldill'nin üstünüğünü belgelemek istemiş olabilir.

YANSIMA İLE ÇELİŞKİLERİ :

a — "5. Bunu yaparken de dil'in canlı, dipdiri işlerliğini sürdürmek.

DI'ı bir üst yapı kurumu olarak

AHMET NAIM Ve Ç I Ğ DERGİSİ

Mehmet SEYDA

Zonguldak'lı sanatsever gençler ÇIĞ adlı bir aylık dergi yayınlıyorlar. Hikâyeci dostum AHMET NAIM için hazırladıklarını gördüğüm üçüncü sayısını bana da yollamışlar.

Çok duygulandım.

Dostumun kapakta son resimlerinden biri, içerde gençlik resimleridir. Oğlu Sina Çıldır'ın onunla ilgili düşünceleri, öbür gençlerin izlenimleri, yargıları. Bu dergiden, Ahmet Naim'in, oğlunun çabalarıyla, "BİR YUDUM SOLUK" adlı ikinci hikâyeye kitabının da yayımlandığını öğrendim. Onu nerede bulabilirim, kimden edinebilirim diye düşündüm. AHMET NAIM, Zonguldak yaşantısı, anılarını doldurmuş bir yakın dost, Oğlu Sina Çıldır sanata, düşünceye yakın bir oğul; babasının yarıda bıraktığı şarkısını belki o tamamlayacak, öyle görünüyor.

ÇIĞ dergisini sanatçı ve eserleri üzerinde antolojiler düzenleyenlere de göndermelerini dilerim. Özellikle, bir Anadolu kentinde karanlık-lara gömülmüş kalmış sanatçılardan birinin gerçek değeri ışığa kavuşmuş olur. (26. 4. 1972).

sağlamlığı, giderek onu meydana getiren görüşün yetenekli, özgün oluşu.

II — Bu özün, şiirin bütününden ayırt edilemez bir güçle, **Biçim** gücüyle şiirsel canlılığa kavuşturulması. Biçim gücüdür ki şiirleri kuru bir anlatı'dan, öğretici/belletici nitelik taşıyan alanlardan kurtarmış, uzaklaştırmıştır.

Gökağrı'daki öz ve onu besleyen görüşler ile Biçim'ler ve biçimleri yaratan öğeler üzerinde derinlemesine durmak, işlemek, incelemek, nesnel eleştirinin olanaklarından yararlanarak sonuçlara varmak amacıyla olduğumuzu çekinmeden söylemeliyiz. Güçlü bir yapıt karşısında olduğumuz için bu işi başarabilmemiz zorlaşmaktadır. Bu nedenle çabamızı, bir eleştiri başlangıcı sayıyoruz.

ÖZ'ün ve onu besleyen Görüş'ün ÖZELLİKLERİ :

Ozanımızın sağlam bir görüşü olduğu hemen hemen her şiirinde kendisini öylesine içten duyuruyor ve kabullendiriyor ki görüş üstüne döşediğimiz övgüleri az bile buluyoruz.

Bu görüşler felsefe kırıntıları, derme çatma bilgi birikintileri değildir. Ozanın bilincine işlemiş, bilincine biçim vermiştir, söylediğine inandığı bellidir, onun için öz'ler sağlamlığa itilebilmiştir.

GÖKAĞRI'da belli başlı üç temel görüş vardır, üçü de aslında bir bütünü niteliğindedir : **İNSAN — ZAMAN — TOPRAK**. İşte bu üç kavram ozanımızın görüş açısidir.

TOPRAK deyimini biz **MEKÂN** olarak alıyoruz. Nitekim toprak ile ozanımız DOĞA'yi, EVREN'i, bazan Yeryüzünü, ANADOLU'yu içine alan MEMLEKET kavramını kapsayın genişlikte ele almaktadır.

ZAMAN/MEKÂN kavramının ustaca birleştirilmesi var **İNSAN**'la. Görüşün giderek özün canlılığını sağlayan bu **BİLEŞİM**'dir.

Zaman — Mekân kavramları üstüne yüzyıllar boyunca nice düşünürler eğilmiş, Evren/İnsan gerçeğini bu kavramlarla açıklamaya çalışmışlardır. Zaman/Mekân kavramını en belirli, en açık/seçik bir anlama kavuşturan

KANT olmuştur. Kant'ın **Arı Usun Eleştirisi** adlı ünlü yapıtında derinlemesine bu kavramlar üzerinde durduğunu okumuşuzdur, bir felsefe denemesi yazmadığım için şimdi ayrıntılarına geçmiyeceğim, ancak bu yapıta ilişkin olarak Lise son sınıf öğrencisi İken 1935 - 1936'larda karaladığım bir inceleme yazımı anarak, gözden geçirdiğimi; yararlandığımı söylemekten kıvanç duyuyorum. Açıklamak istediğim asıl gerçek şudur : Gökağrı'da Mekân/Zaman/İnsan üçlüsü felsefe betiklerinden gelisi güzel alınmış, soyut ya da fizikötesi anlamları kapsayan boş sözcükler değildir. Mekân/Zaman; tamamen **İNSAN**'ı, giderek **TOPRAK**'u, daha geniş bir açıdan **İNSANLICI** tanıyıp tanıtabilmek, derinliklerine inebilmek, sorunlarını düşünce - duyu potasında eriterek taptaze **bileşim**'ler yaratılabilmek için çok yerinde kullanılan, yaşanılarak kullanılan gerçek kavramlar olarak alınmışlardır.

Bu nedenlerdir ki Halim Uğurlu'nun **GÖKAĞRI**'sı felsefe terimleriyle örülmüş, öğretici ya da belletici nitelikte kupkuru bir yapıt olmaktan çok uzaktadır. İşte bir iki örnek :

İKİ TOPRAK

Nasıl istersen öyle bil
Nasıl dilersen öyle anla
Benim kazmam erişti
İnsan ve zaman toprağın

BELKİ

Kim bilir kim bilir benim dizelerim
Hangi yaşantıların anıdır
Belki bir boşluğa boyuna akış
Belki doğacak insanların şarkısıdır

ÇALKANTIDA

Ey insan ey zaman
Düştüğümden beri çalkantınıza
Okyanuslardır içimde yer değiştiren
Sıradığıdır devinip duran

Bu şiirler Gökağrı'nın ilk üç şiiridir. Uzun şiirlerin öncüsüdürler, büyük şiire birer çağrıdır, bilincimizi uyanık tutarak, bizi sarsarak,

büyük şiirin, uzun şiirin yolculuğuna çıkacağımızın işaretleridir. Yalnız **Çağrımın Sesini** değil, doğacak insanların şarkısını dinlemeye bir hazırlayıştır.

Ozanın **Belki**'ler; alçakgönüllülüğünün belirtileridir: Betikteki bütün şiirlerin başlıklarını silerek, aralıksız ve kesintisiz okudum, bu denemeyi ayrı ayrı zamanlarda yaptım, çağrımın insanın ve doğacak insanların şarkısını doğaya dinledim diyebilirim. Zor bir deneme ama salık veririm; bir kez benim gibi okuyunuz aynı kağıya varacağımızdan kuşku yoktur.

İnsanların ve zamanların ucunda şiirinin su dizeleri :

Ve üretmek sevgililerden daha körpe sevgileri Nedir ki sevgilerden büyütme bunca karanlığı

ve Bir gece büyüdüke kendiliğinden'in son dizeleri :

**Sevgiden başka bir sözcüğü anlamam
Barıştan gayrı bir eylemi anlamam**

Ozanımızı **Büyük Ozan** olabilmek katına ulaştıracak **Görüş/Öz** zenginliği, tutarlığı, samsacak varlığı böyle başlıyor. Elbette ozanımız **sevgiden** başka bir sözcük anlamıyacaktır : Çünkü, Zaman ve Mekân içinde **İNSANLICI** insanlığın tek büyük ülküsü olan **BARİS**'a ancak **Sevgi** ile kavuşturabilecektir... Ve bu sevgi'yi "ızdırabın özünde yererterek" bilinçlendirdikten sonra :

**Ben sevgiyi yerertirir ızdırabın özünde
Ola ki tohum olur biter
Kamunda yüzüyorum savaşta ölenlerin
Güneşin kursuna dizildiği saatlerde**

.... **Kalın Su Rengi** başlıklı bu şiirin tümünü buraya alamadığım için üzgünüm, uzun şiirin bir bağ yapısı olması niteliğini taşıdığı için de sevinçliyim, bunun için yazımın başlığına **GÖKAĞRI'nın Sevinci** dedim, son dizesi şöyle bitmektedir bu uzun şiirin :

Yatar ortalarda kursun geçmez düşünceler
Ozanımızın mutluluğunu biz de paylaşıyoruz.

(Sürecek)

değil, genel planda tekmlî tabakaların, kesimlerin ortak bir yaratımı varsayıyoruz. Tarihsel süreç içinde işlevini tüketmiş her şey gibi, kendini tüketmiş feodal dil kalıntılarını boşlayarak, bu konudaki tavrımızı sırası geldikince gündeme alacağız. Bu nedenle, sorunları ortaya koyuş tavrımız ve bu sorunlara yaklaşımımız, **çağrımın tanığı** olarak ve **çağrımın gerçekliği** açısından yorumlanmalıdır. İnsan beynini geliştiren ve yetkinleştiren kültürün ivedi ve çetin yükümlülüğünü tekmlî tabakalarca anlaşılır kılmak, vazgeçilmez bir ilkemiz olacaktır.

tır" (4) yöntemiyle, Taylan Altuğ'un dili, dolayısıyla anlatımı gelişkilidir. Bu çelişki açıkça görülmektedir. Hele Hasan Hüseyin'in başlangıçta özellediğim yazısıyla, özellikle tragik, ontolojik, exotisme sözcüklerinin kullanılması - bu sözcükler üstelik özel ad ya da kent adı da değildir - çelişkileri perçinlemektedir.

b — Taylan Altuğ'un yazısı, Tekin Sönmez'in hem derginin aynı sayısında yer alan "Nesnel Eleştiride Yöntem", hem de "Sunuş" ta belirlediği görüşlerle çelişmektedir. Bunun ayrışına (farkına) Tekin Sönmez de varmıştır. (Bkz:

yazımın basındaki (1) numaralı alıntıyla).

S O N U Ç :

"Kerkenez" romanını okuyan okurlara bilgi edinmeleri, tüm okurlara da, Taylan Altuğ'un anlatımı konusunda aydınlanmalar için, yazıdan son kesimi buraya alıyorum :

"İçli boşaltılmış entellektüalizmin köy romanı kuyusunda düştüğü batağı apaçık görebilme olanakları sağlayan 'Kerkenez', yazar Cengiz Tuncer için normal bir fiyasko, okurlar için de sansasyonellik çizgisine gelgit kuran bir

gariplik örneğidir." (5).

Kısaca : Taylan Altuğ'un yazısı, **YANSIMA**'da; yabancı bir kente tek başına dolaşan bir kişi kimliğinden her yönüyle kurtulamıyor. Bu çevrenin, ben yabancıyım diyerek sırtıyor dergide.

(1) **Yansımaya**, Mart 1972. Sa: 74 - 75.

(2) **Yansımaya**, Mart 1972. Sa: 106.

(3) **Dil Üzerine**, düşünceler - düzeltmeler (Ank. 1964) Ömer Aşım Aksoy. TDK yayını Sa: 75.

(4) **Yansımaya**, Ocak 1972. Sa: 2

(5) **Yansımaya**, Mart 1972. Sa: 118.

Yeni Kastamonu
SANAT Dergisi
Yıllık Abone : 10 TL.

Siyami Özel
P. K. 29 Kastamonu

YEDİTEPE DERGİSİNİN
ABONE OLUNUZ - ABONE BULUNUZ
P. K. 77 — İstanbul

Başkent

Her çarşamba sanat sayfası veriyor.

Yeni Yayınlar

AYLIK FİKİR, SANAT ve
BİBLİYOGRAFYA DERGİSİ

P. K. 60 Yenimahalle - ANKARA

19 MAYIS

MAĞAZALARI

Ankara'da İzmir Caddesinde
bir mağaza daha açtı.

YAKINDA İSTANBUL'da,
Şişli'de bekleyiniz.

Güney : 20

BAŞKENTLİ HANIMLAR
KUAFÖR

İSMAİL ve MUSTAFA
ÇALIŞKAN KARDEŞLERİ
TERCİH EDİYOR

Elbette bir sebebi vardır.
Bayındır Sokak No: 25/1 Tel: 17 85 41
Yenişehir — ANKARA

Güney : 21

ŞAŞMAZ İNŞAAT

SATILIK LÜKS DAİRELER

Telefon : 47 36 68

ERZURUM TÜRKÜLERİ

Güney : 22

TEKEL

TÜRK VİSKİSİNİ
KIVANÇLA SUNAR

ANKARA VİSKİSİ SİZE
BAŞKA BİR VİSKİYİ
ARATMIYACAKTIR

Basn : 60973

Güney : 23

TÜRKİYE GARANTI BANKASI A.Ş.

KURULUŞU : 1946

Sermaye ve ihtiyatları yekünü :
80.000.000. — lira

YURT İÇİNDE 171 ŞUBE

TASARRUF MEVDUATINDA HARBİYE VE
FENERBAHÇE'DE TAM KONFORLU APART-
MAN DAİRELERİ VE ZENGİN PARA
İKRAMİYELERİ

GARANTI BANKASI

Güney : 24

damlıya
damlıya
damlıya

Güney : 25

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir